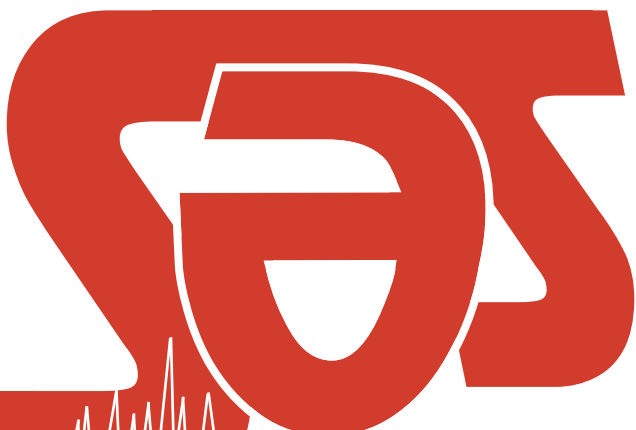

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 157 (7082)

30 avqust 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

YAP Mərkəzi Aparatında Türk Dövlətləri
Təşkilatı beynəlxalq müşahidə
missiyasının üzvləri ilə görüş keçirilib

4

Mədəniyyətimizin beynəlxalq arenada təbliği - etnoidman

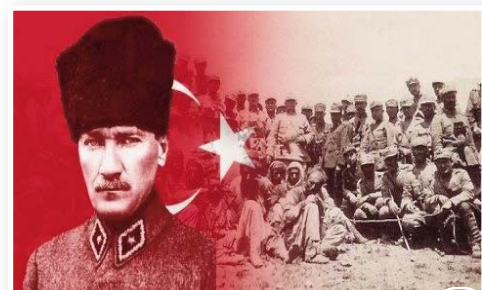

2

Dövlət başçısı Dünya Etnoidman
Konfederasiyasının sədrini qəbul edib

MÜSYÖ YALANÇI !

TÜRKİYƏ: 102 il Böyük
Zəfərinin qüruru ilə...

6

ABŞ-ın Ermənistanı
silahlandırmasının
arxasında nə dayanır?

9

Yoxa çıxanlar, itkin
düşənlər: bəs sonra?

15

5

75ème anniversaire de la Déclaration
universelle des droits de l'Homme

İşbazlar ətin
çəkisini artırmaq
üçün hansı yollara
əl atırlar?

16

Bizim küçə
mədəniyyətimiz

8

İdmanın bugünkü inkişaf səviyyəsi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həm dövlət başçısı, həm də Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbəri kimi bu sahəyə ayırdığı diqqətin nəticəsidir. İdmanın inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən genişmiqyaslı işlər nəticəsində Azərbaycan Avropanın idman mərkəzlərindən birinə çevrilib və dünyanın idman ictimaiyyəti tərəfindən ciddi tərəfdaş kimi qəbul olunur. Ölkəmizin idman sahəsində əldə etdiyi uğurlar beynəlxalq idman təşkilatları tərəfindən maraqla qarşılanıb və ölkəmizdə saysız-hesabsız mötəbər beynəlxalq turnirlər, dünya və Avropa çempionatları keçirilibdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Bütövlükdə idman sahəsi Azərbaycanda sürətlə inkişaf edibdir və bu gün dünya miqyasında Azərbaycan idman ölkəsi kimi tanınır. Beynəlxalq yarışlarda idmançılarımız yüksək nəticələr göstərirlər. Düzdür, Azərbaycan ictimaiyyəti bizim idman sahəsindəki qələbələrə öyrəşib və eger biz hansısa nəticəni əldə edə bilmiriksə, əlbəttə ki, məyus olur. Ancaq hamımız bilməliyik ki, idman sahəsində rəqabət kifayət qədər güclüdür və bütövlükdə son illər ərzində idman sahəsində göstərilən nəticələr, əlbəttə, qürurvericidir".

Əgər idman sahəsində uğurlarımıza və idmançılarımızın əldə etdiyi nailiyyətlərə nəzər salsaq görərik ki, Azərbaycan idmançıları beynəlxalq yarışlarda kifayət qədər yüksək nəticələr əldə etmişdirlər. İdmançılarımıza ayrılan diqqət, göstərilən etimad cavabsız qalmamışdır.

Son illərdə bütün bölgələrdə idman obyektlərinin tikintisini idmanın inkişafına təsirsiz ötürməyib. Bu gün ölkəmizin hər bir guşəsində yeni idman mərkəzləri, olimpiya kompleksləri istifadəyə verilib. Beyləqan Olimpiya İdman Kompleksi, Ağcabədi Olimpiya İdman Kompleksi, Lənkəran Olimpiya İdman Kompleksi və digər şəhərlərdə müasir standartlara cavab verən komplekslər var. Eləcə də paytaxtımızda Bakı Olimpiya Stadionu fəaliyyətdədir. Dövlət başçısı bildirib ki, biz bu infrastrukturunu, bu kompleksləri o məqsədlə yaratmışıq ki, həm idmanın kütləvililiyi artsın, eyni zamanda, peşəkar idmançılar yetişsin.

YAYLAQ MƏDƏNİYYƏTİ VƏ ELAT ƏNƏNƏLƏRİ

Azərbaycan xalqı olduqca zəngin və çoxşaxəli mədəniyyətə malik bir xalqdır. Zəngin şəhərsalma ənənələri ilə yanaşı, onun yüz illərlə, min illərlə formalaşan həyat tərzi və unikal mədəniyyət nümunələ-

Mədəniyyətimizin beynəlxalq arenada təbliği - etnoidman

Dövlət başçısı Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədrini qəbul edib

ri sırasına yaylaq mədəniyyəti və elat ənənələrini də cəsarətlə aid etmək olar. Azərbaycanda yaylaq və elat ənənələrinin yaşadılması və təbliği məqsədilə də tədbirlər, yarışlar keçirilir. Azərbaycanın çövkən milli atüstü oyununu dünyada da geniş təbliğ etmək üçün Gədəbəy rayonunda Milli Yaylaq Festivalı yüksək səviyyədə təşkil edilmişdir. Bu, milli idman növlərini dünyada yaymaqla mədəniyyətimizi beynəlxalq arenada tanıtmış oluruq. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 29-da Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədri Bilal Erdoğanı qəbul edib. Dünya Etnoidman Konfederasiyasının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən Azərbaycan Prezidenti əldə olunmuş uğurlar münasibətilə təbriklərini çatdırıb. Dövlətimizin başçısı ölkəmizin Konfederasiyada fəal təmsil olduğunu bildirərək, Azərbaycan idmançılarının bu qurumun yarışlarında uğurla iştirak etdiklərini bildirib. Görüşdə ölkələrimiz arasında qardaşlıq, dostluq və strateji mütəfiqlik münasibətlərinin olduğu bir daha qeyd edilib. Bakıda keçirilmiş "Ənənəvi idmanın dirçəldilməsi" adlı 5-ci Beynəlxalq Etnoidman Forumu xalqımızın ənənəvi idman növlərinə böyük marağının olduğu-

nu bir daha nümayiş etdirdi. "Milli Yaylaq Festivalı" - xalqımızın kökü min illərə söykənən zəngin yaylaq ənənələrinin və elat mədəniyyətinin yaşadılması və təbliği məqsədilə genişmiqyaslı el şənliyi formatında düşünüldü və hazırlanmış orijinal layihədir. Əzəldən əsasən əhalimizin heyvandarlıqla məşğul olan hissəsinə xas olan bu maraqlı mövsümi köçərlik ənənəsi bütün tarixi Azərbaycanın torpaqlarında geniş yayılmışdır. Bu ənənələrə uyğun olaraq, hər bir bölgənin özünün ənənəvi yaylaq əraziləri formalaşmışdır.

ƏMƏKDAŞLIQ ÜÇÜN ƏLVERİŞLİ PLATFORMA

"Milli Yaylaq Festivalı" - bu zəngin yaylaq ənənələrinin və unikal elat mədəniyyətinin yaşadılması, tanıtılması və təbliği məqsədilə hazırlanmış layihədir. "Milli Yaylaq Festivalı" həm də geniş coğrafi məkanda yaşayan türksöylü xalqların ortaq tarixi ənənələrinin və mədəniyyətlərinin qarşılıqlı tanıtılması və bu istiqamətdə xalqlararası mədəni-etnoqrafik, elmi-praktiki əməkdaşlıq üçün uğurlu və əlverişli platformadır.

Festivalın əsas hədəfləri dayanıqlı turizm məkanı olan orijinal etnoqəsəbə yaratmaqla, ölkədə müasir turizm sektoruna yenilik və unikalıq bəxş etmək, eyni zamanda hər il ənənəvi şəkildə "Milli Yaylaq Festivalı"nı təşkil etməklə, ölkəmizin turizm cazibədarlığının artırılmasına və beynəlxalq aləmdə tanıtılmasına töhfə verməkdir.

Bildiyimiz kimi, etnoidman növlərinin və oyunlarının dünya miqyasında tanınmasında, kütləvililiyinin artırılmasında xidmətlərinə, ənənəvi idman növlərinin inkişafı üçün göstərdiyi liderliyə, fədakar yanaşmasına, idmana və idmançıya daim fəal dəstəyinə görə Dünya Etnoidman Konfederasiyasının Ənənəvi İdman Mükafatları çərçivəsində "Liderlik Mükafatı" Prezident İlham Əliyevə təqdim edilmişdir.

Azərbaycanın irimiqyaslı tədbirlərə ev sahibliyi ilə bağlı zəngin təcrübəsi var. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə ölkəmizdə I Avropa Oyunları, IV İslam Həmrəyliyi Oyunları, XV Avropa Gənclər Yay Olimpiya Festivalı, Formula 1 yarışları, dünya və Avropa çempionatları, digər nüfuzlu turnirlər keçirilib. IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının proqramına ənənəvi idman növümüz olan zorxana da daxil edilmişdi və bu

yarış uğurla keçirildi. Azərbaycanın milli idman növü olan çövkən atüstü oyunu üzrə bir sıra yarışlar, o cümlədən beynəlxalq turnirlər təşkil edilir. V Beynəlxalq Etnoidman Forumunun Bakıda keçirilməsinə dair qərarın qəbulu da ölkəmizin bir sıra mühüm idman yarışlarına və tədbirlərinə uğurla ev sahibliyi etməsinin nəticəsidir. Belə ki, dünyanın zənginliyindən xəbər verən ənənəvi milli idman növlərinin inkişafına ölkəmizdə yüksək diqqət və qayğı göstərilir. Bu da Azərbaycan dövlətinin öz tarixinə, adət-ənənələrinə yüksək diqqətinin bariz göstəricisidir. Azərbaycanın milli atüstü idman oyununun - çövkənin 2013-cü ildə UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrsin Reprezentativ Siyahısına salınması böyük uğurlarımızdandır.

Forum, etnoidmanın türkdilli dövlətlər və xalqlar arasında da qardaşlıq əlaqələrinin inkişafına mühüm töhfə kimi dəyərləndirildi. Belə bir tədbirin təşkili xalqların zəngin və çoxşaxəli mədəni irsinin, yüz illərlə formalaşmış adət-ənənələrinin və mədəniyyətlərinin, eləcə də milli idman növlərinin inkişafında və daha da möhkəmlənməsində əhəmiyyətli rola malikdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Tolerantlığın alternativsiz məkanı

Dünya xalqları arasında özünəməxsus yeri olan Azərbaycan bəşəri ideyaları, adət-ənənələri, maddi və mənəvi xəzinəsi ilə zəngin irsə sahibdir. Azərbaycanın qədim, rəngarəng mənəvi dəyərləri, mədəni irsi dünyaya töhfəsini verir. Bu sahəyə dövlət qayğısının artması dəyərlərimizi dünyada tanıtmaya sahəsində əhəmiyyətli rol oynayır. Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra xalqımızın dini-mədəni irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi, din və vicdan azadlığının təmin olunması, dövlət-din münasibətlerini tənzimləyən qanunvericiliyin müasir dövrün tələblərinə uyğun təkmilləşdirilməsi, dini abidələrin, məscidlərin, ibadət evlərinin təmir və bərpa olunması dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edib. Azərbaycan xalqının milli-mənəvi və dini dəyərlərinə böyük ehtiramla yanaşan Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqilliyin ilk illərində sovet dövründə fəaliyyəti dayandırılmış və yararsız vəziyyətə düşmüş məscidlərin bərpası və yenidən qurulmasına xüsusi önəm verib. Belə ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1994-cü ildə imzaladığı Sərəncama əsasən, dağıdılmış tarixi Bibiheybət məscid-ziyaretgah kompleksi yenidən tikilərək 1998-ci ildə istifadəyə verildi. Beləliklə, davamlı olaraq bu istiqamətdə tədbirlər reallaşdı.

Bərpaçılar qorunub saxlanmış köhnə eskizlər üzərində işləmişdilər. Məscidin arxitekturasında Şekidəki Şeki xan sarayı və Gəncədəki Şah Abbas məscidində də istifadə edilmiş Azərbaycan texnologiyası - şəbəkə istifadə edilmişdir. 14 iyul 2008-ci ildə rekonstruksiyadan sonra məscidin açılış mərasimi baş tutdu. Azərbaycan Respublikasının Birinci xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva avqustun 26-da Bibiheybət ziyarətgah kompleksini ziyarət ediblər. VII əsrin yadigarı olan Bibiheybətdə Peyğəmbər nəslinin dörd nüməyəndəsi uyuyur.

Əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dini məbədlərin bərpası və təmiri, eləcə də yenidən tikilməsi Prezident İlham Əliyev tərəfindən daha genişmiqyaslı şəkildə davam etdirildi. Əlbəttə ki, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın bu istiqamətdə verdiyi töhfələr də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təzəpər məscidi, İçərişəhər Cümə və Hazrət Məhəmməd məscidləri, Əjdərbəy məscidi, dünyanın ən qədim məscidlərindən biri olan, 743-cü ildə inşa edilmiş Şamaxı Cümə məscidi yenidən qurulub. Gəncə İmamzadə kompleksi və onlarla digər dini abidə və məscid dövlət tərəfindən əsaslı şəkildə təmir və bərpa edilib. Fondun təşəbbüsü ilə Gəncədə Comerd Qəssab və Cavad xan türbələri yüksək səviyyədə bərpa edilmişdir. Bu sırada paytaxtın Buzovna qəsəbəsində "Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan" layihəsi çərçivəsində əsaslı surətdə yenidən qurulan Cümə məscidi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan ərazisində, bütövlükdə Cənubi Qafqazda və Yaxın Şərqdə ən qədim müsəlman məbədlərindən olan Şamaxı Cümə məscidində əsaslı təmir və yenedənqurma işləri aparılmış, Qəbələdə isə yeni məscid inşa olunmuşdur.

Xüsusi olaraq vurğulayaq ki, paytaxtımızda Heydər Məscidi kimi Cənubi Qafqazın ən böyük və müasir məscidi tikilib. "Xanım Fatiməyi Zəhra" məscidinin müasir kompleksinin istifadəyə verilməsi İslam mədəniyyəti ilə bağlı tarixi-memarlıq abidələrinə, müqəddəs dini ibadət və inanc yerlərinin təmiri və bərpasına dövlətimiz tərəfindən ayrılan diqqətin bariz nümunəsidir. Bu gün Yeni Günəşlidə daha müasir və geniş məscid kompleksinin olması məsciddə, eyni zamanda, 1800 nəfərin ibadət etməsinə imkan verir. Kompleksin inşası zamanı Abşeron məscidlərinin memarlıq üslubuna uyğun elementlərdən istifadə olunub.

ÇOXKONFESSİYALI VƏ ÇOXMİLLƏTLİ AZƏRBAYCAN

Bu gün ölkəmizdə bütün dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, bərpa edilir, eləcə də

bir çoxları yenidən tikilir. Dövlətimiz tərəfindən tarixi-mədəni irsin, eləcə də dini ziyarətgahların, maddi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsi daim diqqət mərkəzində saxlanılır və bu siyasət işğaldan azad olmuş torpaqlarımızda da uğurla davam etdirilir.

Bütün dövrlərdə, ictimai-siyasi quruluşdan asılı olmayaraq, ölkəmizdə müxtəlif dillərdə danışan, müxtəlif dinləri təmsil edən insanlar sülh, əmin-amanlıq və qarşılıqlı hörmət şəraitində bir ailə kimi yaşayıblar. Bu gün də belədir. Müasir dünyamızda çoxkonfessiyalı və çoxmillətli Azərbaycan bu ənənələrə sadıqdır və bu, ən böyük sərvətlərdən biridir. Təsadüfi deyildir ki, son illər mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoqa töhfələrini verir. Müasir dövrümüzdə Heydər Əliyev Fondu, nəinki Azərbaycanın, eləcə də, ümumdünya mədəni irsinin qorunmasına böyük əhəmiyyət verir. Fondun layihələrindən olan "Azərbaycan - tolerantlığın ünvanı" layihəsi çərçivəsində Avropada Versal Sarayının memarlıq abidələrinin, kafedral kilsənin vitrajlarının bərpası Azərbaycanda tolerantlığın, dözümlülüğün, dünya mədəniyyətlərinin rəngarəngliyinə hörmətin qədim və möhkəm kökləri olduğunu özündə bir daha ehtiva edir. Azərbaycanın Birinci Xanımı Mehriban Əliyeva Roma şəhərinin ətrafında yerləşən 60-a yaxın katakombaların bərpasında əhəmiyyətli işlərə imza atmışdır. Müqəddəs Marçellinio və Pietro katakombaları xristian aləmi üçün ən mühüm və ən maraqlı abidələrdən biridir və bu addım dinlər və mədəniyyətlərarası dialoqun daha bir parlaq nümunəsi olaraq tarixə yazıldı. Romanın belə nüfuzlu arxeoloji abidəsinin bərpasına töhfəsini verən Heydər Əliyev Fondu tarixi missiyasını həyata keçirmiş oldu. Heydər Əliyev Fondunun Fransanın Orn Departamentinin Santiyi, Fresnay o Sovaj, San-İler la Jerar, Tanvil, Kurjust, Revoyon və Mal yaşayış qəsəbələrində X-XII əsrlərə aid 7 kilsənin bərpasına yardım etməsi də "Azərbaycan - tolerantlığın ünvanı" layihəsi çərçivəsində realığa çevrilib.

Fondun tarixi, mədəniyyət və dini abidələrin qorunub saxlanması və bərpası istiqamətindəki fəaliyyəti hər kəsə məlumdur. Oudur ki, Heydər Əliyev Fondu qədim Qarabağ torpağında dini abidələrimizin, məscidlərimizin bərpası üzrə layihəyə başlayıb. Layihə çərçivəsində yerli və xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə bölgədəki ziyarətgahlarımızın bərpası,

konservasiyası və yenidən qurulması həyata keçirilir. 2020-ci il dekabrın 8-dən etibarən mədəni-dini abidələrin, məscidlərin bərpası layihələrinin icrasına başlayıb. Bununla da Heydər Əliyev Fondu tarixi bərpa işlərində dövlət tərəfindən həyata keçirilən layihələrə vətəndaş cəmiyyətinin üzvü kimi öz dəstəyini göstərir. Aparılan işlərə yerli ekspertlərlə yanaşı, xarici mütəxəssislər də cəlb olunub.

"ÖLKƏMİZDƏ SABİTLİYİN MƏNBƏYİ XALQIMIZIN İRADƏSİDİR, XALQIMIZIN SEÇİMİDİR"

Tolerantlıq mühitindən söz açarkən ilk növbədə ölkəmizdə hökm sürən siyasi sabitliyi, sosial və iqtisadi inkişafı vurğulamalıyıq. Müxtəlif dillərdə danışan, müxtəlif dinləri təmsil edən insanlar sülh, əmin-amanlıq və qarşılıqlı hörmət şəraitində bir ailə kimi yaşayırlar. Bura yəhudilərin, müsəlmanların və xristianların yan-yana ibadət etdikləri məkandır. Azərbaycanda bütün dini konfessiyaların nümayəndələrinin öz dini etiqadlarını, ayinlərini sərbəst və bərabər şəkildə yerinə yetirmək imkanları var və ölkədə məscidlərlə yanaşı pravoslav, katolik, alban kilsələri və sinaqoqların fəaliyyət göstərir. Çünki bu gün Azərbaycan dövləti çoxmədəniyyətli dünyada sülh şəraitində birgə yaşamaq prinsipini əsas meyar götürüb. Azərbaycanda yaşayan qədim yəhudi, xristian, udin və digər milli azlıqların yaşayış məskənləri olan Krasnaya Sloboda, Nic və İvanovka kəndləri dövlətin daim diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. Bu gün regionumuzda və dünyada yaşanan xoşagəlməz hadisələr, qanlı toqquşmaların olması Azərbaycan kimi sülsevər bir dövləti narahat etməyə bilməz. "Ölkəmizdə sabitliyin mənbəyi xalqımızın iradəsidir, xalqımızın seçimidir"- deyən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müasir dövrümüzdə ölkəmizin dünya miqyasında sabitliyi ilə seçilən ölkələrdən birinə çevrildiyini bildirib. Belə bir ölkə multikultural və tolerant dövlət kimi millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı diyardır və ölkəmizdə multikulturalizm alternativ olmayan həyat tərzinə çevrilib. Təsadüfi deyil ki, dünya dövlətləri Azərbaycanın bu sahədə öz təcrübəsini yaymasında maraqlıdır. Azər-

baycan yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Dünyada baş verən böhranlardan və münaqişələrdən uzaq olmaq, birgə tədbirlərin görülməsinə nail olmaq, terrorizmə, münaqişələrə qarşı səmərəli mübarizə aparmaq üçün vətəndaşlıq prinsipləri, insan haqları, bərabərlik amillərini hər zaman diqqətdə saxlayan Azərbaycan terrorizm aktlarını törədənlərə, irqi və dini zəmində münaqişə yaradanlara qarşı barışmaz mövqeyini ortaya qoyur, islam dünyasının həmrəyliyinə töhfəsini verir. Azərbaycanda multikulturalizmin alternativini yoxdur. Azərbaycan bir çox millətlərin və konfessiyaların birgə əmin-amanlıq şəraitində yaşadığı unikal yerdir və bu ənənələrin tarixi kökləri var.

SÜLH VƏ DOSTLUQ MƏKANI

Multikulturalizmin yaşam tərzini kimi beynəlxalq əhəmiyyəti müasir dünyamızda son dərəcə həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün artıq ölkələr, xalqlar dərk edirlər ki, kütləvi qırğın silahlarının durmadan artdığı bir zamanda əməkdaşlıq, mədəniyyətlərarası dialoq vacib məsələlər sırasındadır. Ölkəmizin bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət və əldə etdiyi təcrübə başqa dövlətlər üçün də nümunə göstərilir. Azərbaycan tarixən müxtəlif xalqların və dinlərin nümayəndələrinin sülh, dostluq şəraitində yaşadığı məkan olub. Bu gün Azərbaycan dünyada təkə enerji resursları ilə zəngin olan ölkə kimi deyil, həm də humanizm prinsiplərinə sadıq, tolerant və multikultural ölkə kimi tanınır.

Ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqlar öz dini-millət bayramlarını qeyd edirlər. Bildiyimiz kimi, hər il Qubadakı Qırmızı qəsəbədə yaşayan dağ yəhudiləri Roş-xa-Şana bayramını əmin-amanlıq şəraitində qeyd edirlər. Yəhudi təqvimi ilə Yeni ilin başlanğıcı sayılan bu bayram günündə qəsəbə sakinləri sinaqoqa gedərək dualar oxuyur, ehtiyacı olanlara əl tutur, bayram sürəsi arxasında toplaşaraq Tanrıdan günahlarının bağışlanmasını diləyirlər. Onuncu gündə isə bütün sutkanı ac qalmaqla oruc tutur və müqəddəs "Yom Kipur" gününü qeyd edirlər. Roş-xa-Şana bayramı dünyanın müxtəlif məkanlarında yaşayan bütün yəhudilərlə təntənəli şəkildə keçirir. Qırmızı qəsəbə dünyada İsraildən sonra yəhudilərin yığcam yaşadığı nadir məkandır. "Qafqazın Yerusəlimi" adlandırılan qəsəbədə məskunlaşan yəhudilər uzun illərdir öz adət-ənənələrini yaşadırlar. Bu gün ölkəmizdə müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq şəraitində yaşaması fikirlərimizi əsaslandırır. Dövlət başçısı İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, multikulturalizm ənənələri və tolerantlıq Azərbaycan xalqının həyat tərzini, mənəvi-əxlaqi dəyəri, Azərbaycan Respublikasının siyasətidir.

Dövlətin din sahəsində apardığı siyasət cəmiyyətdə dinin müxtəlif formalarda mövcudluğunu nəzərə alaraq, fikir, söz və vicdan azadlığı üzərində qurulmuşdur. Din sahəsindəki siyasət beynəlxalq hüququn prinsiplərinə və normalarına, dövlətimizin qoşulduğu beynəlxalq müqavilələrə, ölkə Konstitusiyasına və digər normativ hüquqi aktlara əsaslanır.

Təsadüfi deyil ki, dünya dövlətləri Azərbaycanın bu sahədə öz təcrübəsini yaymasında maraqlıdır. Azərbaycanda yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Dünyada baş verən böhranlardan və münaqişələrdən uzaq olmaq, birgə tədbirlərin görülməsinə nail olmaq, terrorizmə, münaqişələrə qarşı səmərəli mübarizə aparmaq üçün vətəndaşlıq prinsipləri, insan haqları, bərabərlik amillərini hər zaman diqqətdə saxlayan Azərbaycan terrorizm aktlarını törədənlərə, irqi və dini zəmində münaqişə yaradanlara qarşı barışmaz mövqeyini ortaya qoyur, islam dünyasının həmrəyliyinə töhfəsini verir. Azərbaycanda mövcud vəziyyət onu deməyə əsas verir ki, ölkəmizdə multikulturalizmin alternativini yoxdur. Azərbaycan bir çox millətlərin və konfessiyaların birgə əmin-amanlıq şəraitində yaşadığı unikal yerdir və bu ənənələrin tarixi kökləri var.

Zümrüd BAYRAMOVA

YAP Mərkəzi Aparatında Türk Dövlətləri Təşkilatı beynəlxalq müşahidə missiyasının üzvləri ilə görüş keçirilib

Avqustun 29-da Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqovla Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) müşahidə missiyasının rəhbəri, TDT baş katibinin müavini Ömer Kocaman və missiyanın digər üzvləri arasında görüş keçirilib.

Görüş imkanının yaradılmasına görə təşəkkürünü bildiren Ömer Kocaman TDT müşahidə missiyasının tərkibi və fəaliyyəti haqqında məlumat verib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın demokratik seçki təcrübəsi 2024-cü il sentyabrın 1-nə təyin olunmuş Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə növbədənkenar seçkilərinin də yüksək rəqabət şəraitində - azad, şəffaf və ədalətli keçirilməsinə zəmin yaradır.

Ömer Kocaman parlament seçkilərinin Azərbaycanın seçki təcrübəsinin daha da zənginləşməsinə və ölkənin inkişafına təkan verəcəyinə inamını ifadə edib.

YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov TDT müşahidə missiyasının Azərbaycanda seçkilərin ölkə qanunvericiliyinə və beynəlxalq standartlara uyğun keçirilməsinin qiymətləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıdığını bildirib. Azər-

baycanın parlament seçkilərinə tam hazır olduğunu, bütün texniki və təşkilati məsələlərin yerinə yetirildiyini söyləyən Tahir Budaqov indiyədək seçki prosesinin gedişatı ilə əlaqədar hər hansı ciddi problemlərin olmadığını qeyd edib. YAP Sədrinin müavini bu seçkilərin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyini bərpa etməsindən sonra bütün ölkə ərazisində keçirilən ilk parlament seçkiləri olmasının əlamətdar və qürurverici olduğunu diqqətə çatdırıb.

Daha sonra Tahir Budaqov missiyanın üzvləri - Türkiyə-Azərbaycan Dostluq, Əməkdaşlıq və Həmrəylik Fondunun İdarə Heyətinin sədri, Türkiyə Respublikasının Prezidenti yanında Təhlükəsizlik və Xarici Siyasət Şurasının üzvü Aygün Attar, TDT Katibliyinin Özbəkistandan olan layihə direktoru Murodjon Mustofaev, TDT Katibliyinin Qazaxıstandan olan layihə direktoru Yerjan Mustafin və Qırğız Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü Altınbek Kubatbekovun Yeni Azərbaycan Partiyasının seçkilərə hazırlıq çərçivəsində gördüyü işlər və seçki prosesinin gedişatına dair suallarını cavablandırıb.

TDT nümayəndələrinin seçkiləri müşahidə etməsinin türk dövlətləri arasında müsbət seçki təcrübəsinin mübadiləsi baxımından önəmini vurğulayan YAP Sədrinin müavini onlara fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

"Qeyri-neft sektorunun inkişafı məsələsi daim prioritetdir"

"Neftdən asılılığı aradan qaldırmaq və bu asılılığa son qoymaq üçün dövlət tərəfindən çox mühüm addımlar atılır. Ölkə başçısı İlham Əliyevin qeyri-neft sektorunun inkişafı məsələsi daim prioritetdir. Xüsusilə ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin təmin olunmasından sonra bu sahə seçilir və aktualıq kəsb edir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq İlyas Hüseynov deyib. O bildirib ki, qeyri-neft sektorunun inkişafı ölkəmiz üçün hazırkı reallıqda müstəsna əhəmiyyətə malikdir. "Belə ki, həm sənayeləşmənin inkişafı, həm yüngül sənaye, kənd təsərrüfatı, turizm və bu kimi sahələr daha da inkişaf etməlidir. Həmçinin tikinti sektorunda da xüsusi canlanma hiss olunur.

Eyni zamanda COP29 konfransı alternativ və bərpaolunan enerji sahəsinə diqqətə bir qədər də artıracaq. Kiçik və orta biznesə meyl edən investorlar bu sahəni daim diqqətdə saxlamalıdır. Digər tərəfdən informasiya və kommunikasiya imkanları sahəsindən də dünyada əldə olunan gəlirlər kifayət qədər yüksəkdir. Eyni zamanda bu sahənin inkişafı və yerli rəqabətə davamlı məhsulların ixracatı, həm də ölkəmizə valyuta gətirəcək. Çalışmaq lazımdır ki, neft-qaz ilə yanaşı digər sahələrdə də Azərbaycan həm daxili bazarı təmin etsin, həm də xaricə məsula çıxara bilsin".

Səbinə Hüseynli

"Biz Azərbaycanla əlaqələrin səviyyəsindən məmnunuq"

Türkiyə və Azərbaycan Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sülhün təmin olunmasının tərəfdarıdır. Əminəm ki, ölkələrimizin qardaşlığı bundan sonra da regional sabitliyə öz töhfəsini verəcək." Bu barədə Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Ankarada azərbaycanlı həmkarı Ceyhun Bayramov ilə danışıqların yekunlarına dair brifinqdə bildirib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri ilə danışıqlar zamanı iki-tərəfli əməkdaşlıq məsələləri, o cümlədən birgə layihələrin icrasının gedişi müzakirə olub. Bakı ilə İrəvan arasında danışıqlar prosesinin vəziyyəti, regionda və beynəlxalq aləmdə vəziyyətlə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. "Biz Azərbaycanla əlaqələrin səviyyəsindən məmnunuq. Ölkələrimiz qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişafı məsələsində ümumi strategiyaya sadıqdırlar", - deyə türkiyəli nazir qeyd edib.

Hakan Fidan deyib ki, Türkiyə və Azərbaycan liderləri tərəfindən 2021-ci il iyunun 15-də imzalanan Şuşa Bəyannaməsi iki qardaş ölkə arasında münasibətləri müttəfiqlik səviyyəsinə gətirib.

Türkiyə diplomatiyasının rəhbəri ölkəsinin Azərbaycanla ikitərəfli əməkdaşlığı dərinləşdirməyə hazır olduğunu bir daha vurğulayıb. "Əminəm ki, ölkələrimizin rifahı naminə sıx əməkdaşlıq edərək dostluq və qardaşlıq bağlarını bundan sonra da möhkəmləndirəcəyik", - deyə o əlavə edib. Türkiyənin xarici işlər naziri ilk fürsətdə yenidən qardaş Azərbaycana səfər edəcəyini bildirib.

Türk tədqiqatçı: "Azərbaycanın Qarabağda ermənilərə yaratdığı imkanı Ermənistan da Qərbi azərbaycanlılar üçün yaratmalıdır"

Qərbin Türk millətinə qarşı düşmən münasibəti tarix boyu özünü bürüzə verib. Bu gün Avropa İttifaqının bəzi ölkələri tərəfindən hər fürsətdə bu münasibətin davam etdirildiyi hər kəsə məlumdur. Onların ermənilər tərəfindən uydurulan yalanlara üstünlük vermələrinin əsas səbəblərindən biri isə mənfəətdir. Avropadakı erməni diasporu bu mənfəətin əsas qaynaqlarındandır. Bütün bunların təzahürü olaraq Avropa hər il qondarma "erməni soyqırımı"ni dilə gətirir. Bu gün Avropanın guya sülhə və bölgənin inkişafına töhfə verməsi üçün təyin edilən bəzi dairələri erməni separatçıları ilə təmaslar qurur və ya bu təmasları aktivləşdirir. Lakin ortada danılması mümkün olmayan bir fakt var ki, o da Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qəhrəman Azərbaycan Ordusunun torpaqları 30 ildən çox davam edən işğaldan azad etməsidir.

Bu fikirləri AZƏRTAC-a müsahibəsində Türkiyə-Azərbaycan Dostluq Dərnəkləri Federasiyası sədrinin müavini, İğdır Azərbaycan Evi Dərnəyinin rəhbəri, saxta "erməni məsələsi" üzrə tədqiqatçı-yazar Sərdar Ünsal ifadə edib.

"Bu faktın qarşısında bəzi Qərb dairələrinin məsələyə yanaşmasını, Qarabağda qondarma "hökumət" və onun qondarma "parlamentini"ni quran bir sıra erməninin dünyaya baxışını türklərin məşhur "Ac toyuq yuxusunda darı görür" atalar sözü ən gözəl şəkildə izah edir. Təbii ki, ermənilərin 44 günlük Vətən müharibəsində üzlədikləri acı məğlubiyyət onların havadarlarını narahət etdi. Bunun nəticəsidir ki, bu gün başda Fransa olmaqla, bir sıra Qərb qüvvələri Azərbaycana düşmən gözü ilə baxmağa başlayıblar və bunu hər zaman sezmək mümkündür", - deyə tədqiqatçı bildirib.

Avropanın bəzi ermənipərəst dairələrinin Azərbaycana qarşı təxribatlarının davam edəcəyini düşündüyünü söyləyən Sərdar Ünsal deyib: "Ermənilər, xüsusilə Xocalı və bu kimi bir çox digər soyqırımı törədən daşnaklar, onların havadarları unutmamalıdır ki, artıq Qarabağ həqiqi sahiblərinə qayıdıb. Qarabağ əsrlər boyu Türk yurdu olub və bu, belə də qalacaq. Bitiy o torpaqlar üçrəngli Azərbaycan Bayrağı altında özünün inkişaf dövrünə qədəm qoyub".

Hazırda Qərbi Azərbaycan İcmasının İğdır təmsilçisi kimi fəaliyyət göstərən müsahibimiz ermənilərin təxribatlarının bununla da bitmədiyini deyib. O qeyd edib ki, indi də er-

mənilər "Qərbi Ermənistan" adı altında yaratdıqları, nə olduğu bilinməyən televiziya kanalı vasitəsilə 21 Türkiyə vilayətini, eləcə də indiki Ermənistan ərazisində qalan Qərbi Azərbaycan bölgələrini erməniləşdirməyə cəhd göstərir, orada yayımlanan xəyali xəbərlərlə belə mövzuları gündəmə gətirməyə çalışırlar. Lakin ermənilərin Rusiya imperiyasının əli ilə o ərazilərə köçürüldüyü, Türkiyə torpaqlarında baş verənlər, azərbaycanlıların ötən əsrin müxtəlif dövrlərində Qərbi Azərbaycandan misli görülməmiş vəhşiliklərlə qovulması və bu kimi bir çox hadisələr tarixi sənədlərlə ortadadır.

"Qərbi Azərbaycanın əzəli türk yurdu, Azərbaycanın bir parçası olması həqiqətin tarixi sübutları kimi, canlı şahidlər də bilir və bu həqiqətlər nəsil-dən-nəslə ötürülür. Necə ki, bu gün Azərbaycan Dövləti Qarabağ ermənilərinin öz evlərində yaşamaları üçün bütün imkanlar yaradır, biz də Qərbi Azərbaycana, Vətənimizə geri dönmək istəyirik. Bizim orada torpaqlarımız var. Çünki mənim ailəm də Qərbi Azərbaycandan min cür işgəncələrlə çıxarılanlardandır. Ata nəmən və onun ailəsi 1920-ci ildə ermənilərin İrəvana gəlmələrindən sonra başlayan qırğınlar səbəbindən Göy Məscidin yanında yerləşən Təpəbaşı məhəlləsindəki evlərini tərk edib qaçmaq məcburiyyətində qalıb. Hətta nəmənin atası ermənilər tərəfindən qətlə yetirilib. Bütün bunlar sənəd və sübutla ortadadır. Bugünkü Ermənistan çar Rusiyasının əli ilə Azərbaycan torpaqlarında qurulub. Biz bir gün bu torpaqlara qayıdacağıq, mən buna əminəm. Biz öz torpaqlarımızdan işgəncələrlə, zülmə çıxarılmışıq. Bu gün Azərbaycanda olduğu kimi, Türkiyədə də yaşayan Qərbi azərbaycanlılar, onların övladları, nəvələri öz yurd yerlərinə qayıtmalıdır. Qərbin qeyd edilən bəzi dairələri əsl həqiqətlə qarşılaşmaq istəyirlərsə, bir az da dönüb bizə baxsınlar, biz dinləsinlər", - deyə o əlavə edib.

Fransa liderinin, prezident Emmanuel Makronun bu vaxta qədər danışdığı yalanların sayı-hesabı yoxdur. Bunu bütün dünya ictimaiyyəti çox yaxşı bilir. Bilir ki, o yekəlikdə Avropanın düz ortasında, Fransa kimi bir ölkənin hakimiyyət başında oturan müsyö Makron üçün yalan danışmaq adı hala, hətta ənənəyə çevrilib. Amma bununla belə, Makron da bilməlidir ki, onun barəsində düşünüldüyü zaman ilk növbədə xəyallarda yalançı obrazı canlanır. Bir sözlə, Fransa kimi ali dəyərlərdən dem vuran bir ölkənin liderinin, rəhbərinin, prezidentinin yalançı bir müsyö olduğu qənaətində olanlar çoxluq təşkil edir və həmin yalançı müsyönün öz yalançılıq şəkərindən əl çəkməməsi səbəbindən onların sayı hələ günü-gündən də artmaqdadır.

Hadisələrin təhlili, analizi Durovun həbsinə şəxsən Emmanuel Makronun özünün icazə verdiyini təsdiq edir

Bildiyimiz kimi, məhz kibercinayətlərlə bağlı aparılan istintaq çərçivəsində Telegram-ın həmtəsisçisi Pavel Durovun daha 48 saat həbsdə qalacağı barədə kifayət qədər məlumatlar yayılıb. Diqqətə çatdırmaq ki, bu məlumatı məhz "Reuters" Paris prokurorluğunun bəyanatına istinadən yayıb. Yəqin ki, bununla bağlı müzakirələrin də getdikcə artması belə səbəbsiz deyil. Hər halda, müzakirələrin olması, həmin bu hadisənin müxtəlif instansiyalarda şərh edilməsi də əbəs yerə ola bilməz. Bütün bunların fonunda Pavel Durovun həbsinə şübhə ilə yanaşmaq da doğru olmaz. Əlbəttə ki, məhz Fransa prezidenti Emmanuel Makronu süddən çıxan ağı qaşığı hesab edən yoxdur və hadisələrin təhlili, analizi Durovun həbsinə şəxsən icazə verən Makronun özü olması barədə heç bir şübhə yeri qalmadığını birmənalı şəkildə təsdiq edir.

Aşkar olanı, həqiqətin özünü belə etiraf etmək Fransa prezidentinin üslubu, tərz deyil

Bir tərəfdən qeyd olunur ki, bu yaxınlarda Telegram messengerinin təsisçisi Fransada "davam edən məhkəmə istintaqı çərçivəsində" saxlanılıb. Bununla belə, digər tərəfdən də başqa məlumatlar da yayılmışdır, hansiki özündən əvvəlkinə tamamilə təkbir edir. Xatırladaq ki, məlumatların birində də qeyd olunur ki, Durov Parisə gəlməzdən cəmi bir neçə dəqiqə əvvəl axtarışa verilib və bundan dərhal sonra onun həbsinə order verilib. Maraqlıdır, bunların hansı doğru, hansı yalandır? Hansı məlumat həqiqəti əks etdirir axı? Fransanın məlumatlarının hansına inanmaq olar? Onsuz da hamı yaxşı bilir ki, aşkar olanı, həqiqətin özünü belə etiraf etmək qətiyyətlə Emmanuel Makronun üslubu, tərz deyil. Bəs onun tərz nədir və necədir? Əlbəttə ki, yalançılıq. Bir ölkə rəhbəri olmasına baxmayaraq, həmin o müsyö yalan danışmağı heç də özü üçün qəbahət hesab etmirmiş. Əks halda, bütün dünyanın gözünün içinə baxa-baxa yalan danışmaz, hadisələri təhrif edilmiş formada təqdim etməz, realıqları olduğu kimi çatdırmağa ən azından can atardı. Amma biz bunun əksini müşahidə edirik. Ona görə də, ona müsyö yalançı deməyin qəbahət olmadığı qənaətindəyik. Elə hesab edirik ki, belə bir adı Fransa lideri çoxdan qazanıb. "Sehirli xalat" adlı Azərbaycan filmində xan həzrətlərinin dediyi kimi, əgər həqiqətdən də göpçuların yarışması keçirilsəydi, Makron mütəlq şəkildə birinci yeri tutar və sevindiyyindən dumbled çalır oynayardı. Yəni, həqiqətdən də bütün dünyada yalançıların müsabiqəsi olsaydı, Fransa prezidenti həmin müsabiqənin mütəlq şəkildə qalibi olardı. Çünki, belə bir müsabiqə olsaydı, oradakı münşiflərin onu yalançıların birincisi elan etmələri üçün ki-

MÜSYÖ YALANÇI !

fayət qədər əsasları olardı.

Əgər Makrona bütün dünya "müsyö yalançı" desə, bu çox ədalətli olar

Azərbaycan xalqının da məhz Makronun yalançı olması qənaətində olmağa kifayət qədər əsası var. Yeterincə arqumentlər, faktlar var ki, bizə onu yalançı adlandırmaq üçün haqq verir. Məsələn, təkə 44 günlük müharibə dönmində Makronun öz yalanları ilə nə qədər gülünc olduğunu, bunun nə qədər ikrah hissi doğurduğunu heç özü də təsəvvür edə bilməz. Xüsusən də, Fransa prezidenti Ermənistanı hücum silahı verərək hamını özünün və ölkəsinin sülhməramlı niyyətinə inandırmağa çalışdığı zaman nə yekəlikdə yalan danışdığını belə çıxır ki, ağına belə sığışdırma bilməyib. Əsk halda, belə bir yalana əl atmazdı. Yaxud da, müsyö Makronun 44 günlük müharibə dönmində erməni təbliğatının yaratdığı saxta xəbərləri yayması, Azərbaycan ordusunun irəliləyişini dayandırmağa cəhd etməsi barədə yalanı da həddindən artıq dərəcədə gülünc idi. O qədər gülünc idi ki, hətta Rudolf Erix Raspe-nin "Baron Münhauzenin sərgüzəştləri" belə onun yanında heç nə sayıla bilərdi. Əlbəttə ki, Münhauzen sadəcə bir gopçu personaj idi və uydurduqları da müsyö Makronun yalanlarından kəskin şəkildə fərqlənir. Makron öz yalanları ilə məhz birinci sayıla bilər və əgər ona bütün dünya "müsyö yalançı" desə, bax bu çox ədalətli olardı.

Həqiqəti etiraf etmək yalançının ruhuna uyğun deyil

Absurd fikirlər diqqətdən yayınma bilməz və görünən odur ki, o yekəliyində Avropa ölkəsinin lideri, rəhbəri, nə bilim, başçısı dediyi yalanların ayaq tutub yeriyəcəyinə nədənsə hələ də inanır. Amma Durovun məhz orada həbs olunacağını bilib-bilə sevinərək Parisə getdiyine körpə uşaq belə qətiyyətlə inana bilməz. Nədənsə, Fransa prezidenti bu ağı yalana hamını inandırmağa çalışır.

Özü də israrla hamını inandırmaq istəyir və bəlkə də bu qalmağın daha çox səs-küylü olması da bu səbəbdəndir. Xüsusən, Makronun nəyi isə etiraf etmək əvəzinə, dirəşib öz yalanını doğru kimi sırımaq cəhdinin bu dərəcədə qıçıq doğurduğu da əbəs yerə deyil. Hər halda, həqiqəti etiraf etməyin məhz yalançının, yəni Fransa prezidentinin ruhuna uyğun olmadığını bilib-bilə yenə də rezonans doğurması, yalanın hansı həddə, hansı "səviyyədə" olmasını göstərir.

Ağalarının tələb etdiyi missiyanı yerinə yetirən, söz azadlığını müdafiə edənləri həbs etmək üçün kifayət qədər saxtakarlıq edəndən izahat tələb olunur

Məlumatlarda qeyd olunur ki, Durovu 20 ilə qədər həbs gözləyir. Maraqlıdır ki, niyə? Sual olunur ki, nə səbəbə belə bir həbs gözlənilir? Cavab çox sadədir. Çünki Fransa hakimiyyəti absurd şəkildə belə hesab edir ki, Telegram-da moderasiyanın olmaması və Durovun hüquq-mühafizə orqanları ilə əməkdaşlıq etmək istəməməsi onu narkotik ticarəti, uşaqlara qarşı cinayətlər və dələduzluqda şərik edir. Bu qədər də olmaz axı. Belə ikiüzlülük, belə yalançılıq Makronun başqa kimsənin alınına yapışan deyil. Çox məntiqli və yerində verilməli bir sual ortaya çıxır ki, əgər Durov narkotik alveri, uşaqlara qarşı cinayətlər və dələduzluq əməllərini törədibse, yaxud da həmin əməllərdə şərikdirsə, niyə Fransanın bütün siyasi elitası, o cümlədən prezident Makron özü onun tətbiq etdiyindən istifadə edir?!

Fransa Vətənpərvərlər Partiyasının lideri Florian Filippot da öz teleqram kanalında sual edir ki, görəsən, Makron həqiqətdənmi Pavel Durovu ələ keçirib, tutub?! "Le Canard Enchaîné" qəzeti belə bu yaxında yazmışdı ki, Telegram-ın baş direktoru həmin axşam Makronla nahar etməyi planlaşdırdığını polisə deyib. Makron ağalarının tələb etdiyi missiyanı yerinə yetirmək, söz azadlığını müdafiə edən hər kəsi həbs etmək üçün bu cür saxtakarlığa kifayət qədər qadırdır! Makronun izahat tələb edirik! de-

yə partiya lideri Florian Filippot qeyd edir. Bu isə o deməkdir ki, artıq dünyada müsyö Emmanueldən yalanlarına görə cavab, həttə izahat, lap elə hesabət gözləyənlərin sayı durmadan artmaqdadır və onun yalançılığını qəbul edənlər həddindən artıqdır. Müsyö Makron isə hələ də kor tutduğunu buraxmadığı kimi, yalanı, yalançılıq buraxmır və elə bu səbəbdən də müsyö yalançı ləqəbini yerində qazanmış olur.

Bu qədər yalana nə ad qoymaq olar?

Təbii ki, Makronun yalanlarına və hətta onun özünə belə inanan tapılmaz və inandımayanlar içərisində amerikalı tanınmış sahibkar İlon Mask da var. Onun özünün X sosial şəbəkəsində Fransa prezidentinə məhz Telegram messengerinin təsisçisi Pavel Durovun həbsinin səbəblərini insanlara izah etməsi barədə müraciət etməsi də yəqin ki, bütün dünyanın diqqətindən yayınmayıb. "Dünya ictimaiyyətinə onun niyə həbs edildiyi barədə daha ətraflı məlumat vermək faydalı olardı", deyər İlon Mask yazıb. Açıq şəkildə və sadə dillə desək, Makron özünün əvvəlki bütün açıqlamaları, uydurmaları və yalanları ilə Maskı qətiyyətlə inandıra bilməyib. İnandımayan təkə dünya şöhrətli sahibkar, hamımızın adını da olsa əzbər bildiyimiz İlon deyil. Bütün dünya ictimaiyyəti keçən ilin martında Fransa prezidentinin ölkədə kütləvi etirazlara səbəb olan pensiya islahatı ilə bağlı televiziya müsahibəsini yaxşı xatırlayır. Yaxşı xatırlayır ki, həmin müsahibə zamanı müsyö Makron bahalı qol saatını stolun altındaca xəlvəti şəkildə çıxarıqdan sonra tənqid atəşinə tutulmuşdu. İş orasındadır ki, daha sonra Yelisey sarayının mətbuat xidməti belə aşkar şəkildə, real olaraq görünənə təkbir etmişdi. Bu qədər yalana nə ad qoymaq olar? Yaxşı olar ki, hər dəfə Makronun adının qarşısına "yalançı" ləqəbini, ayamasını qoymaqdan- sa, elə birbaşa "müsyö yalançı" deylsin. Belə daha qısa və məntiqli olar və ədalətlə yanaşsaq, hər halda, bu qədər yalanlarla həmin ayamanı müsyö Makron qazanmış da sayılır axı...

İnam Hacıyev

Böyük Hücüm və Baş Komandan Döyüşü Türk Qurtuluş Savaşının son mərhələsi olaraq adlandırılır. 1922-ci ilin avqust ayının 26-30-da baş tutan döyüşlər Türkiyə tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı və artıq 102 ildir ki, türk xalqı bu Böyük Zəfərin qüruru ilə yaşayır. Onlar bu qüruru ana südü qədər haqq edir. Çünki bu Zəfər böyük qəhrəmanlıqlar və itkilər hesabına əldə olunub. Düşmən birdəfəlik türk torpaqlarından qovulub. Bu bayram günlərində tarixə yenedən bir nəzər salmaq yerinə düşər.

**Zəfərə gedən
3 il 4 aylıq yol**

Sakarya döyüşündən sonra ictimaiyyət və Türkiyə Böyük Millət Məclisi yeni hücum üçün səbirsizliklə əmr gözləyirdi. Əldə edilən qələbələr fonunda Mustafa Kamal Paşa 6 mart 1922-ci ildə Böyük Millət Məclisinin gizli iclasında narahat olanlara dedi: "Ordumuzun qərarı hücum etməkdir. Amma biz bu hücumu təxirə salırıq. Səbəb odur ki, hazırlığımızı tam başa çatdırmaq üçün bir az daha vaxt lazımdır. Yarı hazırlıq və yarı tədbirlə hücum, heç hücum etməməkdən qat-qat pisdir". Bu sözlərlə o, bir tərəfdən onların beyinlərindəki şübhəni aradan qaldırmağa çalışır, digər tərəfdən də ordunu son qələbəni təmin edəcək hücumu hazırlayırdı.

1922-ci il iyunun ortalarında baş komandan Qazi Mustafa Kamal paşa hücumu keçmək qərarına gəldi. Əsas məqsəd dağıdıcı döyüş aparmaq, düşməni tez və qəti nəticə ilə vurmaq idi. Bu hücumu taclandıran Böyük Hücüm və Baş Komandan Döyüşü Türk Qurtuluş Savaşının son mərhələsini və zirvəsini təşkil etdi. Mustafa Kamal Paşa 3 il 4 ay müddətində türk millətini və ordusunu addım-addım hədəfə çatdırdı.

Döyüş planı

Yunan ordusu Qərbi Anadolunu türk ordusuna qarşı müdafiə etməyi planlaşdırırdı; O, təxminən bir il ərzində Menderes çayının

TÜRKİYƏ:

102 il Böyük Zəfərinin qüruru ilə...

ardınca Gəmlik körfəzindən Bilecik, Əskişəhər və Afyonun şərqinə və Egey dənizinə doğru müdafiə xəttini möhkəmləndirmişdi. Xüsusilə Əskişəhər və Afyon bölgələri həm istehkam, həm də qoşun sayı baxımından daha güclü saxlanılmış, hətta Afyonun cənub-qərbindəki bölgədə bir-birinin arxasında beş müdafiə xətti təşkil edilmişdir.

Hazırlanmış Türkiyə hücum planına görə 1-ci Ordu qüvvələri Afyonun cənub-qərbindən şimala doğru hücumu keçərkən, Afyonun şərq və şimalındakı 2-ci Ordu qüvvələri düşmənin qüvvələrini 1-ci Ordu bölgəsinə köçürməsinin qarşısını alacaq, qəti nəticə əldə etmək üçün Döğər bölgəsində düşmən ehtiyatlarını öz üzərinə çəkməyə çalışacaqdı. Süvari Korpusu Ahır dağlarını aşaraq düşmənin

cinahlarına və arxasına hücumu keçəcək və bununla da düşmənin İzmirə teleqraf və dəmir yolu əlaqəsini kəsəcəkdi. Yunan ordusunun bu basqın prinsipi ilə məhv edilməsi planlaşdırılırdı.

Kocatepe, Afyonkarahisar, 26 avqust 1922

İki ordu kişi və tufəng baxımından təxminən bərabər olsa da, yunan ordusu pulemyot, artilleriya, təyyarə və xüsusilə də motorlu nəqliyyat vasitələri baxımından üstünlüyə malik idi.

Yalnız süvari (qılınc) baxımından türk or-

dusu üstünlüyə malik idi. Hücumda, xüsusən də təqib əməliyyatında tankların və avtomobillərin olmadığı o dövrdə döyüşlərdə süvarilərin rolunun çox böyük olduğu danılmaz fakt idi.

Mustafa Kamal Paşa 19 avqust 1922-ci ildə Ankaradan Akşehirə getdi və 26 avqust 1922-ci il şənbə günü səhər düşməni üzərinə hücum əmrini verdi. Həmin gün səhər saatlarında Baş Komandan Mustafa Kamal Paşa, Baş Qərargah rəisi Fevzi Paşa və Qərb Cəbhəsi Komandiri İsmət Paşa ilə birlikdə döyüşə komandanlıq etmək üçün Kocatepedəki yerini aldı. Böyük Hücüm burada başladı. Səhər saat 04.30-da artilleriya tərəfindən təqib atəşi ilə başlayan əməliyyat saat 05.00-da mühüm nöqtələrə intensiv artilleriya atəşi ilə

davam edirdi.

Səhər saat 06.00-da Tınaztəpəyə zərbə məsafəsinə gələn piyada məftil çepərləri aşaraq yunan əsgərlərinə süngü ilə hücum etdi və ərazini düşməndən təmizlədi, daha sonra Tınaztəpəni ələ keçirdi. Bundan sonra saat 09.00-da Belentəpə, sonra isə Kalecik-Sivrisi düşməndən təmizləndi.

Hücumun ilk günündə ağırliq mərkəzində olan 1-ci Ordu Korpusu Böyük Kaleciktepədən Çiğiltəpəyə qədər on beş kilometrlik bölgədə düşmənin ilk sıra mövqelərini ələ keçirdi. 5-ci Süvari Korpusu düşmənin arxasındakı daşıma silahlarına uğurlu hücumlar etdi, 2-ci Ordu isə cəbhədə aşkarlama missiyasını fasiləsiz davam etdirdi.

Ardı Səh. 7

Əvvəli Səh. 6

Afyon Zəfəri

Avqustun 27-si bazar günü günəşin batması ilə türk ordusu yenidən bütün cəbhələrdə hücum keçdi. Bu hücumlar daha çox süngü hücumları və fəvqəlbəşər səylərlə həyata keçirildi. Afyon şanlı və şərəfli qurtuluş müjdesinə çevrildi və Baş Komandanlıq Qərargahı və Qərb Cəbhəsi Komandanlığı Qərargahı Afyona köçürüldü. Böyük Hücum səhər saat 05.30-da artilleriya atəşi ilə başladı.

Avqustun 28-də bazar ertəsi və 29 avqust çərşənbə axşamı keçirilən uğurlu hücum əməliyyatları düşmənin 5-ci diviziyasının mühasirəyə alınması ilə nəticələndi. Avqustun 29-na keçən gecə yaranmış vəziyyəti dəyərləndirən komandirlər təxirəsalınmaz tədbirlər görüb döyüşü tez başa vurmağı zəruri hesab etdilər. Düşmənin geri çəkilmə yollarını kəsib onu döyüşə məcbur etmək, tam təslim olmasını təmin etmək qərarına gəldilər. Qərar sürətli şəkildə həyata keçirildi.

Son hücum və son döyüş

30 avqust 1922-ci il çərşənbə günü keçirilən hücum əməliyyatı türk ordusunun qəti qələbəsi ilə nəticələndi. Böyük Hücumun son mərhələsi türk herb tarixinə Baş Komandan Döyüşü kimi düşdü.

Həmin tarixdə Baş Komandanlıq meydanı döyüşünün sonunda düşmən ordusunun böyük hissəsi dörd tərəfdən mühasirəyə alınmış Qazi Mustafa Kamal Paşanın atəş xətləri arasında şəxsən Zəfərtəpədən komandanlıq etdiyi müharibədə tamamilə məhv edilmiş və ya əsir düşmüşdür. Anadoludakı yunan qüvvələrinin yarısı məhv edildi və ya əsir götürüldü, qalan hissəsi isə üç qrup halında geri çəkildi. Bu vəziyyət qarşısında Çalköydəki xaraba bir evin həyətidə Qazi Mustafa Kamal Paşa "Ordular, ilk hədəfiniz Aralıq dənizi" tarixi mesajı ilə türk ordusunu yunan ordusunun arxasına göndərdi. "İrəlil!" əmrini verdi.

TÜRKİYƏ:

102 il Böyük Zəfərinin qüruru ilə...

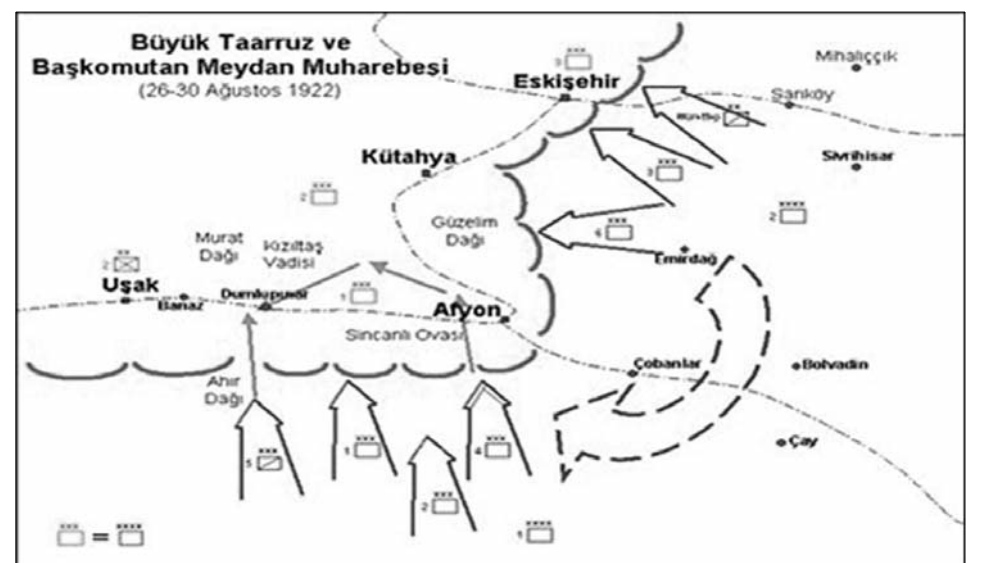
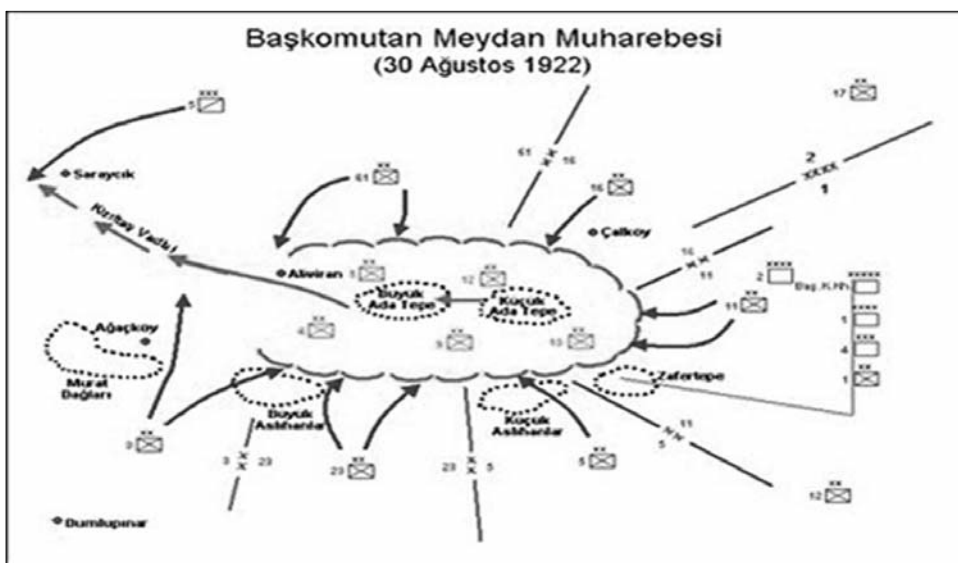
Onun əbədi həyatı burada taclandı. Bu meydana axan türk qanı, bu səmada uçan şəhidlərin ruhu dövlətimizin, respublikamızın əbədi keşiyindədir..."

Mustafa Kamal Atatürkün böyük uzaqgörənliyi ilə qurulan cümhuriyyət təkcə milli suverenliyə əsaslanan bir idarə forması deyil, həm də hərtərəfli bir maarifləndirmə və modernləşmə təşəbbüsüdür. Cümhuriyyətlə həyata keçirilən inqilablar türk millətinin üzünə müasir həyatın qapılarını açdı. Bu, Türkiyəyə dünyəvi və demokratik respublikaya sahib olmaq şərəfini verdi.

Zəfər bayramın mübarək, Türkiyə!

30 Avqust günü ilk dəfə 1924-cü ildə Dumlupınarda, Çal Kəndi yaxınlığında Prezident Mustafa Kamalın qatıldığı bir mərasimlə "Baş Komandan Zəfəri" adı ilə qeyd olunmuşdur. Qələbə Günü qeyd etmək üçün iki il gözləmənin ən əhəmiyyətli səbəbi 1923-cü ilin Yeni Türkiyə baxımından həm milli, həm də beynəlxalq sahədə sıklığın yüksək mərhələdə olması idi.

Dalğalanan bayraqlar

1922-ci il sentyabrın 1-də türk ordusunun təqib əməliyyatı başladı. Döyüşlərdən sağ çıxan yunanlar İzmir, Dikili və Mudanyaya doğru qaçmağa başladılar. Bu döyüş nəticəsində türk ordusu sentyabrın 9-da səhər saatlarında İzmirə daxil oldu. Sabuncubelidən keçən 2-ci Süvari Diviziyası Mersinli yolu ilə İzmirə doğru hərəkət edərkən solunda olan 1-ci Diviziya Kadife Kale istiqamətində irəlilədi. Bu diviziyanın 2-ci alayı Tuzluoğlu fabrikindən keçərək Kordonboyuya çatdı. Kapitan Şəraf bəy möhtəşəm türk bayrağını Hökumət imarətin-

də, 5-ci Süvari Diviziyamızın rəisi kapitan Zeki bəy Komandirlikdə, 4-cü Alay komandiri Reşat bəy Kadife qalasında dalğalandırdılar.

9 sentyabrda İzmir, 11 sentyabrda Bursa, 18 sentyabrda Qərbi Anadolu düşmən işğalından azad edildi. 11 oktyabr 1922-ci ildə imzalanan Mudanya atəşkəs müqaviləsi ilə Şərqi Trakya silahlı qarşıdurma olmadan yunan əsgərlərindən təmizləndi.

24 iyul 1923-cü ildə imzalanan Lozanna Sülh Müqaviləsi ilə Türkiyənin müstəqilliyi bütün dünya tərəfindən qəbul edildi. Türk millətinin vətənpərvərliyi, sarsılmaz əzmkarlığı və iradəsi nəticəsində meydana çıxan bu Zə-

fərle nəinki vətəni düşmən tapdağından xilas oldu, həm də müstəqil Türkiyə Cümhuriyyətinin möhkəm təməllər üzərində qurulması prosesi başladı. Millətin iradəsi və suverenliyi Ulu Öndər Atatürkün rəhbərliyi ilə başlanmış və 29 oktyabr 1923-cü ildə Cümhuriyyət elan edilmişdir.

Böyük Zəfərdən iki il sonra Mustafa Kamal Paşa 30 avqust 1924-cü ildə Baş Komandanlıq Döyüşünə rəhbərlik etdiyi və idarə etdiyi Zəfərtəpədə Böyük Zəfərin əhəmiyyətini belə ifadə etdi. "...Şübhə olmamalıdır ki, yeni türk dövlətinin, gənc Türkiyə Cümhuriyyətinin əsasları burada qoyulmuşdur.

Bu möhtəşəm tarix Türkiyədə 1926-cı ildən etibarən Zəfər Günü olaraq qeyd olunmaqdadır.

Zəfər bayramın mübarək, Türkiyə! Bu şanlı Zəfər türk millətinin qeyrət, namus, ərlik dastanıdır. Bu dastan türk övladlarının qanı ilə yazılıb. Bütün dünyaya nümunə olan bu döyüş, bu dastan türk xalqlarının hər birinin qürur dastanıdır. Çünki bir qarış torpağın düşməne verilməməsi, torpaq, yurd sevdası hər bir türkcə məxsus keyfiyyətdir: kişilik, qeyrət, şərəf məsələsidir.

Mətanət Məmmədova

Türkiyəli ekspert: "Azərbaycanın BRICS-ə qoşulmaq üçün müraciəti dünyada bu platformaya marağı artırıb"

"İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatına (İƏİT) üzv olmayan ölkələrin, o cümlədən Azərbaycanın BRICS-ə daxil olmaq səyləri əsasən iqtisadi amillərlə bağlıdır." Bu fikri "Independent Türkçe" nəşri ilə Ankaradakı TOBB İqtisadiyyat və Texnologiyalar Universitetinin dosenti Ali Oğuz Diriöz bölüşüb.

Ekspert qeyd edib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin Bakıya səfəri və daha sonra Azərbaycanın BRICS-ə qoşulmaq üçün müraciət etməsi dünyada bu platformaya marağı artırır.

Əvvəllər təşkilata üzv olmaq üçün Malayziya və Tailand da müraciət etmişdi. Diriözün sözlərinə görə, BRICS-in təsirinin artmasının səbəblərindən biri dünyanın ən fəal inkişaf edən iqtisadiyyatlarından bəzilərinin - Çin və Hindistanın orada iştirakıdır. Bundan əlavə, BRICS platforması iri neft və qaz istehsalçıları bir araya gətirməyə imkan verir. Türkiyəli ekspert vurğulayıb ki, bu gün BRICS dünyada Qlobal Cənubun səsi kimi qəbul edilir. Diriöz hesab edir ki, eyni zamanda, aydındır ki, BRICS-ə qoşulmaq istəyən ölkələrin siyasi deyil, iqtisadi səbəblər daha çox cəlb edir.

"Məsələn, Malayziya və Tailand üçün Çin böyük və bir çox cəhətdən aparıcı ticarət tərəfdaşdır, Azərbaycana gəldikdə, azərbaycanlılardan ibarət böyük diasporun olduğu Rusiya Bakı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda, Rusiya Federasiyası Azərbaycan istehsalçıları üçün qabaqcıl bazarlardan biridir", -deyə ekspert bildirib. Universitetin dosenti Türkiyə ilə Azərbaycan arasında paralellər apararaq qeyd edib ki, Bakıdan fərqli ola-

raq, Ankara üçün Rusiya Federasiyası və Çinlə yanaşı, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatına daxil olan ölkələr, o cümlədən ABŞ, Almaniya, Cənubi Koreya və Yaponiya da mühümdür, çünki Türkiyə iqtisadiyyatına birbaşa xarici investisiyaların böyük hissəsini Əİ və OECD ölkələri yatırır.

Diriöz əlavə edib: "Pekin və Moskvanın bütün iqtisadi əhəmiyyətinə, o cümlədən "Akkuyu" AES və "Türk axını" kimi meqalayihələrin həyata keçirilməsinə baxmayaraq, bu tərəfdaşlar hazırkı mə-

hələdə Türkiyə üçün Əİ və İƏİT-ə alternativ ola bilmirlər. Ona görə də Ankaranın Əİ-yə daxil olmaqla bağlı müraciətinə baxılması üzrə gecikmə davam edərsə, Türkiyə BRICS-ə qoşulma variantını istisna etmədən Şərqi və Qərbi arasında balanslaşdırılmış kursa riayət etməlidir".

O, həmçinin vurğulayıb ki, Türkiyənin Qərblə əməkdaşlıqdan hər hansı şəkildə imtina etməsindən söhbət gedə bilməz. "BRICS ilə sıx əməkdaşlıq Türkiyəyə bu ölkələrin bank sisteminin imkanlarına, xüsusən də Yeni İnkişaf Bankı (NDB, BRICS Bankının keçmiş adı - red.) mexanizminə daha geniş çıxış əldə etmək şansı verəcək və həm də BRICS-də inkişaf etdirilən - SWIFT-in analoqu olan ödəniş sisteminin bir hissəsi olmağa şərait yaradacaq", -deyə ekspert vurğulayıb. Türkiyəli ekspert əmindir ki, Türkiyə həm də İnkişaf Yolu və Orta Dəhliz kimi nəqliyyat və logistika marşrutlarına diqqət yetirərək, Qlobal Cənub ölkələri ilə əməkdaşlığı artırmalıdır. Diriöz sonda bildirib: "Məhz Ankaranın bu kursu regional sülhə, sabitliyə və inkişafa maksimum töhfə verəcək".

Bizim küçə mədəniyyətimiz

MƏTANƏT

Dünya binə olandan insanlar ev qurub, içərisində yaşayıblar. Çox da gözəl ediblər. Çünki bir ailənin dörd divar arasında, bir evdə yaşaması, orada dərd-sərini bölüşməsi, gündəlik həyatını məxsus olduğu birliyin üzvləri ilə paylaşması tamamilə doğru düşünülmüş məsələdir.

Zamanla xalq arasında evlə-dörd divarla bağlı deyimlər də formalaşmışdır. Bir söz-söhbət olanda atababalarımız ailəyə onu dörd divar arasında həll etməsini tövsiyə edib. Sözü evdən bayıra çıxmasını məsləhət biliblər. Ana-nənələrimiz qızlarını er evinə yola salanda da ona səsinin dörd divardan bayıra çıxmasını tapşırıblar.

Beləliklə ev nədir? Ev pərdədir. Bizim xüsusi həyatımızla ümumi həyat arasına çəkilən pərdə. O pərdə rahatlığımız, sərbəstliyimiz, müstəqil yaşamağımızla yanaşı, həm də eyib-qüsurlarımızı arxasında saxlaya biləcəyimiz ən etibarlı yerdür. Bütün bunları səhər işə gələrkən metroda qarşılaşdığım bir ailənin timsalında bir daha yada saldı. Ailə üzvləri olan gənc qadın və kişinin metroda sənişin qatının gurultusunu batıran səsləri fonunda düşündüm ki, İlahi, görəsən dörd divar nə üçün imiş? Yolboyu düz iş yerinədək dörd divar haqqında deyilənləri də öz-özümə xatırladım. Əgər elə küçədə savaşı elan edəcəkdikse, dörd divara nə ehtiyac vardı? Hər kəs bir çadır qurub yaşayardı da küçənin ortasında.

Deməli, ər-arvad bir stansiya boyu deyişdilər. Həm də o qədər ucadan deyişirdilər ki, qatardakı hər kəs dönüb onlara baxırdı. Aralarında oturan 5-6 yaşlı qız övladları isə deyişən valideynlərinə tərəf baxır, onların nə üçün dalışırdığını, çığırıldığını səbəbini bilməyə çalışırdı. Qatardakı hər kəs həm də bu səs fonunda bir-birinə baxırdı. Bütün nəzərlərdən də eyni sual yağırdı: bunlar görəsən problemlərini evlərində-dörd divarları arasında nə üçün həll etməyib, bayıra çıxarıblar.

Əslində bizə belə bir təbiəti də veriblər ki, uşağın yanında əsla dalışmaq, səsi yüksəltmək olmaz. Lakin görünür, bu ər-arvad ya həmin məsləhətləri eşitməyib, təbiətini almayıb, ya da bir qulağından alıb, o biri qulağından ötürüb havaya. Nəticə isə göz önündədir.

Nə isə, qatar dayandı, lakin deyişmə sona çatmadı. Yaranan sakitlik də bu qadınla kişiye təsir etmədi. Elə deyişə-deyişə də metro stansiyasını tərk etdilər. Yanlarındakı uşaq isə hələ də təşviş içərisində o tərəf-bu tərəfə dönməkdə idi. Aqressiv valideynlər özlərindən asılı olmayaraq uşağın əlindən elə möhkəm yapışmışdılar və elə sürətlə yeriyirdilər ki, uşağın ayaqlarının yerdən üzöldüyü hiss olunurdu.

Söz sözü gətirər, deyərlər. Bir də görürsən ki, küçədə cavan qadın və kişi telefonla danışır. Və ətrafa əsla məhəl qoymurlar. Sanki evlərindədir. Elə ucadan danışirlar ki, adam onların əvəzinə utandır. Bir də baxırsan ki, iki gənc oğlan dünənki futbolu müzakirə edir yolun ortasında. Səsləri də ətrafa yayılıb. Düşünürsən ki, görəsən bunlar səslərinin nə dərəcədə ucadan səslənməsinin fərqi varırlar?

Baxırsan ki, səki ilə bir dəstə gənc qız gedir. Səsləri ətrafa yayılıb. Biri deyir, o birilər gülür. Tam sərbəst şəkildə. Sanki ətrafdakı insanlara bunlar üçün yoxdur. Belə baxırsan, deyirsən, İlahi, bizim küçə mədəniyyətimiz budurmu?

Maraqlıdır, nə üçün kiminsə səsi kimlərsə narahat etməlidir?

Həqiqətən də kaş ki, insanın özünə kənardan baxmaq kimi bacarığı olardı. Bu halda görə bilirdi ki, yüksək səslə danışmaq kənardakı insanlara necə təsir edir. Düşünürəm ki, özümüzə aid söhbətlərin başqalarını narahat etməməsi və mədəniyyətimizin nə səviyyədə olduğunu sərgiləməməsi üçün bu kimi hallara bir qədər diqqət etməliyik.

Milli Qurtuluşun Başlanğıcı

1991-ci ilin 3 sentyabrı Azərbaycan tarixinə əlamətdar bir gün kimi daxil olmuşdur. Həmin gün Ulu Öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri seçildi. Bu hadisə, Azərbaycanın müstəqillik dövründə milli dirçəliş və siyasi sabitlik yolunda atılmış ilk əhəmiyyətli addımlardan biri idi. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Naxçıvana rəhbərliyi Azərbaycan xalqının gələcəyini formalaşdırdı və milli qurtuluş prosesinin başlanğıcı oldu. 1991-ci ilin əvvəllərində Azərbaycanda olduqca çətin bir dövr hökm sürürdü. SSRİ-nin dağılması, iqtisadi böhran, siyasi xaos və Ermənistanın hərbi təcavüzü ölkəni çətin vəziyyətə salmışdı. Bu şəraitdə Azərbaycanın bir çox bölgəsi, o cümlədən Naxçıvan, iqtisadi blokada və hərbi təzyiqlə üz-üzə qalmışdı. Naxçıvan Muxtar Respublikası özünün həm iqtisadi, həm də siyasi mövqeyini gücləndirmək və Azərbaycan Respublikasının müstəqillik istiqamətindəki fəaliyyətinə dəstək vermək üçün möhkəm və səriştəli liderə ehtiyac duyurdu. Belə bir mürəkkəb vəziyyətdə Heydər Əliyev Naxçıvana qayıdaraq, burada xalqın iradəsini təmsil edən lider kimi çıxış etdi. Onun rəhbərliyi altında Naxçıvanın siyasi və iqtisadi vəziyyətində nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərliyi dövründə bir neçə mühüm addım atıldı.

Onun rəhbərliyi altında Naxçıvanın siyasi və iqtisadi vəziyyətində nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərliyi dövründə bir neçə mühüm addım atıldı. Onun rəhbərliyi altında Naxçıvanın siyasi və iqtisadi vəziyyətində nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərliyi dövründə bir neçə mühüm addım atıldı.

Onun rəhbərliyi altında Naxçıvanın siyasi və iqtisadi vəziyyətində nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərliyi dövründə bir neçə mühüm addım atıldı. Onun rəhbərliyi altında Naxçıvanın siyasi və iqtisadi vəziyyətində nəzərəcarpacaq dərəcədə dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərliyi dövründə bir neçə mühüm addım atıldı.

Namiq Əhmədov
YAP Xəzər rayon təşkilatının sədri

Əcnəbi ekspertlərin rəyi

ABŞ-dan Ermənistanı birbaşa silah tedarükü ilə bağlı faktlar göstərir ki, bəzi dünya ölkələri Qafqazda sülhün bərqərar olmasında maraqlı deyil. Sual yaranır: əgər onların əsl məqsədi regionda sabitliyi pozmaq idisə, ABŞ nə üçün Vaşinqtonda Azərbaycan-Ermənistan dialoqunu bu qədər səylə təşkil etdi? Bəlkə bu sadəcə diqqəti yayındırmaq idi?

Caliber.Az-ın məlumatını təkzib etməyə tələsən ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinin reaksiyası daha da şübhə doğurur. Lakin səfirlik Amerikanın Bakıdakı diplomatik departamentinin bir açıqlamasının kifayət edəcəyinə ümid edərək heç bir sübut təqdim etməyib. ABŞ rəsmilərinin Ermənistanın Zvartnots hava limanına 2 hərbi təyyarənin enməsi faktını israrla təkzib etməsi şübhələri gücləndirir. Bu onu deməyə əsas verir ki, ABŞ Cənubi Qafqazda məqsədli şəkildə siyasi oyun oynayıb.

Bəs ABŞ Ermənistanı silahlandırmaqla nəyə nail olmağa çalışır və Vaşinqton niyə bunu etiraf etməkdən belə qorxur? Bu sualla bağlı əcnəbi politoloqlar Caliber.Az-a öz fikirlərini bildırıblər. Ekspertlərin şərhini oxucularımıza təqdim edirik.

Rusiyalı hərbi ekspert Aleksey Xlopotovun fikrinə, Ermənistanı hərbi yüklə enən Amerika nəqliyyat təyyarələri çox keçidli missiyaları yerinə yetirir. Bu baxımdan hərbi ekspert hadisələrlə bağlı öz versiyasını irəli sürür.

"Bu, həm Rusiyaya və onun təsirinə zərərdir, həm Azərbaycanın ambisiyalarının qarşısını almaqdır, həm də İsrail və İran arasında mövcud qarşıdurma ilə bağlı ola bilər. Bu son məqamda belə görünür ki, ABŞ Ermənistanı verən eyni radarlardan istifadə edərək İranın fəaliyyətini ölkə daxilindən izləməyə tələsir, ABŞ-ın NATO üzrə tərəfdaşı Türkiyə isə İranın fəaliyyətini öz ərazilərindən izləmək imkanını inkar edir. İrəvan yaranmış vəziyyətdən istifadə etmək qərarına gəlib və ABŞ-dan Ermənistan ordusunun ehtiyacları üçün müxtəlif hərbi yüklərin tedarükü şəklində pul tələb edib. Vaşinqton bu sövdələşməyə razılaşıdı, çünki öz problemlərini həll etməlidir.

ABŞ-ın rəsmi strukturları, o cümlədən Amerikanın Azərbaycandakı səfiri niyə Bakıdan yayınır və birbaşa sualları cavablandırır? Çünki, görünür, hərbi yük birbaşa dövlət daxilində dövlət olan Pentaqondan gəlib, yük, necə deyirlər, "boz" rəngdədir, rəsmi kanallarla təsdiqlənəməyib, Konqresdə və Dövlət Departamentində təsdiqini almayıb və amerikalılar təcili olaraq İranın hərəkətlərini izləmək kimi strateji vəzifələrini həll etməlidirlər, Vaşinqtonun isə belə prosedurlara sadəcə vaxtı yox idi. Yəqin ki, ABŞ səfirinin Amerika hərbi təyyarələrinin hava limanına getməsi faktını belə kəskin şəkildə inkar etməsi buna görədir.

Bu və ya digər şəkildə Amerikanın Ermənistanı göndərdiyi hərbi yük, təbii ki, Cənubi Qafqazda qüvvələr balansına təsir etməyəcək- Azərbaycan ordusu, təbii ki, global üstünlüyə malikdir və döyüş meydanında düşməni məğlub edəcək gücdədir, lakin belə bir oyun ABŞ Bakı ilə Vaşinqton arasında münasibətlərə təsir edəcək", - A.Xlopotov əmindir.

Belaruslu hərbi ekspert, sərhəd qoşunlarının veterani, ehtiyatda olan polkovnik Leo-

ABŞ-ın Ermənistanı silahlandırmasının arxasında nə dayanır?

nid Spatkay şübhə etmir ki, ABŞ Ermənistanı silahla təmin edir və çox güman ki, bundan sonra da verəcək.

"Özünü mühakimə edin- ABŞ hərbi-sənaye kompleksinin fəaliyyəti pik həddədir, silahları hardasa satmaq lazımdır. Düzdür, mən düşünürəm ki, ABŞ Ermənistanı ən son silah texnologiyaları ilə təmin etməyə çalışacaq, əksinə. Köhnə silahları hardasa satmaq lazımdır. Görünən budur ki, Ermənistan gedəcək.

Siyasi əxlaq baxımından ABŞ konkret öhdəliyi olmayan ölkədir, əgər konkret tələblər varsa və bu tələblər ödənilirsə. Amma reallıqda burada tələb faktoru var- Ermənistanın yenidən silahlanmaya ehtiyacı var, bu məsələ indi ermənilər üçün strateji məsələdir, Ermə-

nistanın müdafiə büdcəsinin xərcləri təsiri şəkildə artıb. Tamamilə aydındır ki, xaricdəki erməni diasporu hazırda İrəvana maliyyə məsələlərində fəal kömək edir. Deməli, İrəvan açıq-aydın silahların pulunu ödəməyə hazırdır, ABŞ isə onları tedarük etməyə hazırdır. Üstəlik, bu, ABŞ-ın Cənubi Qafqaz regionunda gərginlik yaratmaq planlarına tam uyğundur- bu, həm Rusiya üçün təsir edici "sancaq", həm də İrəvana, onun Qərb təsirinə keçidində son mühüm təsir faktorudur.

Bununla belə, mən düşünürəm ki, ABŞ-ın Ermənistanı birbaşa silah tedarükü kritik səviyyəyə çatdıra bilər, onların NATO üzrə tə-

rəfdaşı olan Türkiyə ilə aralarında açıq qəzəb yaradacaqları ehtimalı azdır. ABŞ belə rezonansdan çəkinir- bu, ABŞ-ın bunu etiraf etmək istəməməsi faktını izah edir. Ciddi öldürücü silahlara gəlincə, Birləşmiş Ştatlar çox güman ki, bu missiyaları öz peyk dövlətlərinin çiyinlərinə keçirəcək. Əslində, Fransa və Hindistandan Ermənistanı silah tedarükü artıq həyata keçirilir və bunlar ABŞ-ın ən yaxın

müttəfiqləridir", - L.Spatkay izah edib.

Rusiyalı politoloq və təhlükəsizlik eksperti Aleksandr Ryabtsovun fikrinə, ABŞ Cənubi Qafqazda sülhü pozmaqda açıq şəkildə qərarlıdır. Və Vaşinqtonun bir çox hərəkətləri bunu təsdiqləyir.

"ABŞ-ı Cənubi Qafqazda qeyri-sabitlikdə maraqlı olan əsas aktor adlandırmaq olar. Burada mübahisə məsələsi qismən də Çindir, buna görə də Pekin ilə əməkdaşlıqda maraqlı olan və İpək Yolu marşrutunu canlandırmaq məqsədi daşıyan "Bir kəmə, bir yol" kimi təşəbbüslərdə iştirak etməyə hazır olan hər kəsi ABŞ avtomatik olaraq rəqiblərinin düşər-

gəsi aid edir.

Orta dəhlizin inkişafı məsələsində Pekin və Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə fəal əməkdaşlıq etmək niyyətində olan Azərbaycan Cənubi Qafqazda güclü müstəqil siyasəti ilə və bir sıra digər səbəblərə görə ABŞ üçün ciddi problemdir. Axı Bakı regionunda ABŞ-dan öndə idi, onun Cənubi Qafqaza nüfuz etməsinə və nüfuzunu yaymasına imkan vermədi, uzun illərdir ki, müstəqil çoxvektorlu siyasət yürüdü və Paşinyan 2018-ci ildə etdiyi kimi etmir- ABŞ-ın peyklərinin cərgəsinə qəti şəkildə qoşulmaq istəmir. Ona görə də bir neçə onilliklərdə əzində ilk məqsədinə- Cənubi Qafqaza nəzarəti ələ keçirməyə nail ola bilməyən Vaşinqton onu sabitliyi pozmağa başlamaq qərarına gəlib.

Bu vəzifə xüsusilə indi, 2020-ci ildən sonra Azərbaycanın güclü regional lider mövqeyindən çıxış edərək Cənubi Qafqaz ölkələrinin konsolidasiyası siyasətini həyata keçirməyə başladığı zaman aktualdır. Bütün bunlar ABŞ-ın Çini zəiflətmək üçün Qərbin Hindistan və digər region ölkələri ilə əməkdaşlı-

ğını gücləndirmək üzrə global strategiyasına ziddir. Deməli, ABŞ çox danışa və bəyan edə bilər, amma reallıqda Ermənistanı silahlandırmağa hazırdır- Vaşinqton heç də Azərbaycanın güclü lider olmasında maraqlı deyil.

Görünən odur ki, Vaşinqton Azərbaycanın silah tedarükünə reaksiyasından çəkinir, ona görə də ABŞ nümayəndələri ya yalan danışır, ya da susurlar. Bu, yeri gəlmişkən, Azərbaycanın regionda və onun hüdudlarından kənarında nüfuzunun nə qədər böyük olduğunu bir daha sübut edir- Bakı qətiyyətlə onların maskalarını çıxarır və ABŞ-a qarşı çox sərt ritorikaya hazırdır. Dünyanın heç də hər ölkəsi öz xarici siyasətini bu qədər inamlı və qorxmaz şəkildə apara bilmir.

Nəhayət, mən şübhə etmirəm ki, ABŞ-ın Cənubi Qafqazdakı vəziyyəti pozmaq üçün göstərdiyi bütün səylər iflasa gətirib çıxaracaq: kobud manipulyasiya, sərt təzyiq, aldatma, ikili standartlardan istifadə heç vaxt uzunmüddətli uğur gətirməyib, bunları həyata keçirmək üçün müttəfiqləri daha azdır- bölgədə yalnız Ermənistanıdır. Qonşu Gürcüstanın timsalında biz Vaşinqtonun bu cür strategiyalarının nəyə gətirib çıxardığını müşahidə edə bilərik- yalnız "böyük qardaş"ın rədd edilməsinə,- Ryabtsov yekunlaşdırıb.

Tərcümə - ELÇin Bayramlı

Fransa baş naziri küçədə axtarır

Fransızları buna vadar edən Makronun rədd cavabıdır

Solçu Yeni Xalq Cəbhəsi öz namizədi Lüsi Kastanın baş nazir postuna təyin edilməsinə nail ola bilmədi. Prezident Emmanuel Makron nəhayət ki, bu ideyadan əl çəkdi. İndi sol tərəfdarlarını küçələrə çıxararaq tələblərini "xalq səfərbərliyi" ilə dəstəkləmək istəyir. Onlar nümayişçiləri toplaya biləcəklər, lakin baş nazir vəzifəsini tuta bilməyəcəklər. Prezident "yeni məsləhətləşmələr silsiləsi"nin başladığını elan edib. Amma bu dəfə onlar daha dar dairədə keçiriləcək. Marine Le Pen-in ifrat sağçı Milli Birliyi açıq şəkildə bildirib ki, o, prezidentlə əməkdaşlıq etmək niyyətində deyil. Lakin bütün hakimiyyət öz əlinə keçənə qədər gözləyəcək. Solçu Yeni Xalq Cəbhəsi (NFP) isə prezidentin imtinasını təhqir kimi qəbul edib və artıq danışıqlarda iştirak etmək niyyətində olmadığını bəyan edib.

Makron xəbərdarlıq edib ki, "ölkənin rifahı üçün çalışmaq istəyənlər" üçün "qapı açıqdır". Solular qapının bağlı olduğuna inanır və onu ancaq güclə sındırmaq olar. Xalq Cəbhəsinin ən sol tərəfi olan France Un-

bowed (LFI) lideri Jan-Lük Melenşonun ağızla artıq öz tərəfdarlarını küçələrə çıxarmaqla və prezidentin hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması üçün çoxdan vəd edilən prosedura başlamaqla hədələyib. Solçular iddia edir ki, Emmanuel Makron hakimiyyətin Yeni Xalq Cəbhəsinə verilməli olduğunu göstərən ümumi səsvermənin nəticələrini tanımır. LFI koordinatoru Manuel Bompard X sosial şəbəkəsində hesabında bildirib ki, partiya "prezidentin hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması proseduruna başlayır - bu barədə təklif konstitusiyanın 68-ci maddəsinə uyğun olaraq artıq Milli Assambleyanın bürosuna Unbowed France deputatları tərəfindən təqdim edilib". Artıq LFI-nin prezidentə hücumunun niyə uğursuzluğa düçar olduğu üzə çıxıb, lakin "itaətsizlər" Emmanuel Makron və digərlərinin həyatını tamamilə məhv etməyə hazırdırlar.

Həddindən artıq solçular "xalq səfərbərliyi", milli tətillər və böyük nümayişlərlə hədələyir. LFI artıq öz tərəfdarlarını 7 sentyabr şənbə günü, Paralimpiya Oyunlarının bağlanması ərəfəsində küçələrə çıxmağa çağırıb. Amma, bunun bir il davamlı "sarı jiletli"nin təmizlik günlərindən və ya pensiya islahatlarına etirazlarından sonra hakimiyyəti ölməyə qədər qorxudacağı şübhəlidir. "Müxaliflərin" inadkarlığı artıq "Yeni Xalq Cəbhəsi"ndəki tərəfdarlarını da qıcıqlandırmaya başlayıb. Solun sağ cinahında yerləşən

Sosialist Partiyasının (PS) liderləri həddən artıq aktiv LFI fiqurları ilə sınımağa yaxındırlar. PS-nin birinci katibi Olivier For bu nümayişdə iştirak etməyə razılışı, lakin xüsusilə olaraq aydınlaşdırıb ki, o, "xaos yaratmaq istəmir" və bu, prezidentə təzyiq etmək üçün başqa yol görməyən Jan-Lyuk Melenşonun arzusudur. "Sosialist Partiyası indiki mərhələdə səfərbərliyə çağırır. Emmanuel Makronun etdiyi seçim bizi dərindən narahat etsə belə, indiki vəzifə debatda, siyasi müzakirədədir", - partiyanın katibi və mətbuat ataşesi Pierre Jouvett bildirib. Yaşillərin rəhbəri Marine Tondelier nümayişdə iştirak etməyə razılışı, lakin onun EELV partiyası çətin ki, vəziyyətin daha da gərginləşməsinə hazır olsun. Fabien Rousselin başçılıq etdiyi kommunistlər də belədir.

Fransa hələ də çıxılmaz vəziyyətdədir

Lakin küçələrdə gəzməyə paralel olaraq Yelisey sarayında məsləhətləşmələr davam edəcək. İfrat sol və ifrat sağ istisna etməklə, sosialistlərdən mərkəzçi makronistlər vasitəsilə sağçı "Respublikaçılar"a keçəcək mümkün koalisiya yaranır. Problem ondadır ki, sosialistlər NFP-yə "xəyanət etməyə" hazır deyillər və "Respublikaçılar" məsuliyyəti öz üzərinə götürmək və koalisiya hökuməti

tində iştirak etmək istəmir. Lakin hökumətin təyinatında yeni bir gecikmə onların qəzəbini mərhəmətə çevirib prezidentə doğru addım atmağa sövq edə bilər. Əks halda, o, "sizi heç kimin əldə etməsinə imkan verməyin" prinsipi ilə partiya və bloklardan kənarında namizəd axtarmalı olacaq.

Cəmiyyət parçalanırsa, vahid milləti qorumaq olarmı?

Son yarım əsrdə Fransa etnik və dini müxtəliflik ölkəsinə çevrilib. 50 il əvvəl apa-

"yaxşı fransızlara" çevirmək qabiliyyətinə şübhə etmirdi.

İmmiqrasiya dalğaları

Birinci dalğa 1960-1970-ci illərdə baş verdi və bu, əmək miqrasiyasının cəlb edilməsi ilə əlaqədar idi. Birinci nəsil immiqrantlar böyük müəssisələrdə işləyirdilər, burada yeni sosial təcrübə əldə edirdilər. İş motivasiyası insanlara kollektivizm və onlara iş verən və ailələrinin sosial-iqtisadi vəziyyətini yaxşılaşdıran ölkəyə hörmət hissi aşıladı. 1950-1960-cı illərdə sənaye zonalarının yaxınlığında yaşayış massivlərinin tikintisinə başlandı. Çoxmərtə-

bir araşdırma göstərdi ki, hər beş fransızdan birinin əcdadları əcnəbidir. Bu əsrin əvvəllərində hər üçüncü fransızın xarici kökləri var idi. 2022-ci ildə Fransada 7 milyon mühacir və ölkədə 6 milyon müsəlman yaşayırdı. Lakin uzun müddət Fransa cəmiyyətində etnik-dini fərqlərdən danışmaq adət deyildi. Vətəndaş milləti hesab edir ki, cəmiyyətin bütün üzvləri dəyərləri bölüşür və Respublika qanunlarına tabedirlər. Fransız siyasi sinfi öz dövlətinin əcnəbiləri inteqrasiya etmək və zaman keçdikcə uşaqlarını

bəli binalarda müxtəlif millətlərdən olan fəhlələr - yerli fransızlar, portuqallar, yəhudilər, ərəblər yaşayırdılar. Əvvəlcə insanlar arasında mehriban qonşuluq münasibətləri olub, məhəllə sakinlərinin fikrincə, həmin illərdə etnik və dini münaqişələr yaranmayıb. Nə qədər ki, mühacirlər vətənlərinə qayıdacaqlar, onlar ev sahibi cəmiyyətin adət və ənənələrinə sadıq idilər. 1974-cü ildə iqtisadi böhranın başlaması ilə əməkçi miqrantların qəbulu dayandırıldı.

Ardı Səh. 11

Əvvəli Səh. 10

İmmiqrasiyanın ikinci dalğası Fransa hakimiyyətinin ailələrin birləşməsinə asanlaşdırmaq qərarı ilə əlaqələndirildi (1976). Prezidentliyi dövründə qərarın verildiyi Valeri Jiskar d'Esten daha sonra yazırdı: "Bu tədbir prinsipcə düzgündür, - kifayət qədər düşünülmüş və hazırlanmamışdı. Mənim günahım nəzarəti zəiflətməyim idi" və birləşmə prosesində "müxtəlif təhriflər" yaranırdı. İqtisadi böhran ilk iş yerlərini itirən immiqrant işçiləri vurdu. Əmək fəaliyyəti inteqrasiya mexanizmi kimi xidmət etməyi dayandırır. Sosiallaşmanın keçmiş mexanizmləri - həmkarlar ittifaqları, birliklər fəaliyyətini dayandırır. Ən əsas isə ailələrin gəlişi ilə aydın oldu ki, immiqrantlar Fransada əbədi olaraq qalacaqlar.

Üçüncü immiqrasiya dalğası 1980-ci illərdə başladı və bu günə qədər davam edir. Mühacirlərin əksəriyyəti Fransaya ailə birləşməsi proqramı çərçivəsində gəlir (2005-2020-ci illər arasında bütün immiqrantların 41%-i). Onlar getdikcə humanitar xətlər üz-

Fransa baş naziri küçədə axtarır

Fransızları buna vadar edən Makronun rədd cavabıdır

insanlar Fransa cəmiyyətinin iqtisadi, siyasi və mədəni inkişafına şübhəsiz töhfə verirlər. Digər tərəfdən, mühacirlərin və onların uşaqlarının əhəmiyyətli bir hissəsi sosial məhrumiyət vəziyyətindədir. Azlıqlar radikal dini icmaların fəaliyyətinə qarşı, digərləri isə cinayətkarlıqla məşğuldurlar.

Siyasi müzakirələrin mərkəzində

İmmiqrasiya getdikcə daha çox ideoloji və siyasi müzakirələrin mərkəzindədir. Onun sayca artımı radikal sağ partiyaların mövqeyini gücləndirir və cəmiyyətdə ksenofobik hissləri gücləndirir. Sağçı Milli Birlik Partiyasının (Milli Rally) lideri Marin Le Pen ənənəvi olaraq miqrant axınına qarşı çıxır. Le Pen tərəfdarlarının fikrincə, immiqrant axınına məhdudlaşdırıla biləcək tədbirlər arasında fransızlara əmək bazarına, sosial, xüsusilə də tibbi xidmətlərə üstünlük vermək üçün nəzərdə tutulmuş "milli prioritet" prinsipi də var. 2023-cü ildə immiqrasiya qanununun müzakirəsi zamanı İO bir sıra tələbləri, o cümlədən immiqrantların qəbulu üçün kvotaların müəyyən edilməsini, ailənin birləşməsi üçün tələblərin sərtləşdirilməsi, immiqrantların universal sosial müavinətlərə çıxışının məhdudlaşdırılması, Fransada doğulan uşaqların əcnəbi valideynlərə vətəndaşlaşdırılması şərtlərinin dəyişdirilməsi.

Ərəb-müsəlman icmasının maraqlarının ən ardıcıl müdafiəçisi Jan-Lük Melənşonun rəhbərlik etdiyi solçu "Fəth olunmamış Fransa"dır (NF). Keçmiş trotskiist M?lenşon immiqrantları hüquqlarını müdafiə etməyə hazır olduğu "yeni proletariat" kimi görür. Onun müasir Fransadakı müttəfiqlərinin dairəsi, o cümlədən post-müstəmləkəçilik hərəkatlarının, qadın hərəkatının və digərlərinin tərəfdarları artır. Birlikdə onlar Fransada "İslamo-qauşizm" adını almış hərəkat yaradırlar. Bu insanları kapitalizmə və qloballaşmanın liberal modelinə nifrətləri birləşdirir. Eyni zamanda, müsəlman cəmiyyətində kişi ilə qadın arasında bərabərliyin olmaması, bir çox qızların öz iradəsi olmadan ərə verilməsi və s. Avropa Parlamentinə seçkilər ərəfəsində (iyun 2024) NF-nin əsas mövzusu Fələstin xalqının hüquqlarının müdafiəsi olub. Bu şüar əlverişsiz məhəllələrdə və Fransa universitetlərində geniş dəstək alıb.

Bu məntiq qanunvericilik aktının "İmmiqrasiyaya nəzarət, inteqrasiyanı təkmilləşdirmək" adında öz əksini tapıb. İşçi qüvvəsi çatışmazlığı olan sənayelərdə (restoran biznesi, tikinti, məişət yardımı) işləyən qeyri-qanuni mühacirlərə statuslarını leqallaşdırmaq imkanı verilib. Qeyri-AB ölkələrindən olan insanlar üçün "təbb və ecazılıq istedadı üçün" yeni dörd illik yaşayış icazəsi təsis edilib. İnteqrasiya tədbirləri arasında Fransada ilk dəfə yaşayış icazəsi alan şəxslər, həmçinin rezident kartı verilən şəxslər üçün fransız dili tələblərinin artırılması da var. Mühakimə olunan və cəmiyyət üçün təhlükə yaradan şəxslərin Fransadan çıxarılması asanlaşdırılıb.

Bu gün Fransada xaosdur. Hakimiyyətdə təmsil olunmaq yolunda inadından əlçəkməyən partiyaları Markona qarşı mübarizə birləşdirib. Sonu gözləyənələr, bir də Fransanın sonunu gətirənlər iki cəbhədən Fransa prezidentinə qarşı savaşıdadırlar. Makron necə, bunun qarşılığını verəcəni arqumentləre sahibdirmi? Cavab çox çətindir.

V.VƏLİYEV

rə gəlirlər, dünyada müharibələr və təqiblər nəticəsində məcburi qaçqınların və sığınacaq axtaranların sayı durmadan artır. Təkcə 2022-ci ildə Fransaya 331 min immiqrant daxil olub. Mühacir ailələri əsasən əlverişsiz məhəllələrdə yaşayırlar, Fransada bu məhəllələri adətən "həssas kvartallar" adlandırırlar. 1950-1970-ci illərdə tikilmiş yaşayış kompleksləri bərhad hala düşüb. Şəhərin inkişafına və təkmilləşdirilmiş nəqliyyat infrastrukturuna irimiqyaslı investisiyalara baxmayaraq, bu zonalar "istisna zonaları" olaraq qalır.

Təhsil baxımından immiqrantlar yerli fransızlardan geri qalır: 30-64 yaş arası immiqrantların 38%-nin bircə diplomu yoxdur (fransızlar üçün 16%). İmmiqrantlar və onların uşaqları arasında işsizlik səviyyəsi, rəsmi məlumatlara görə, immiqrant kökləri olmayan fransızlardan iki dəfə çoxdur, immiqrantlar üçün 13%, yerli fransızlar üçün 7%. "Fransada bir ərəb kimi xoşbəxtəm" deyən repçi Medine ərəb əsilli fransızların üzleşdiyi haqsızlıq və təhqirlərdən danışaraq kədərli istehza ilə oxuyur. Sorğular göstərir ki, Fransadakı ərəb-müsəlman icmasının bir çox üzvləri Fransa vətəndaşlığına malik olmasına baxmayaraq, özlərini ikinci dərəcəli vətəndaş kimi hiss edirlər. Sosial-iqtisadi vəziyyət və sosial mobillik üçün məhdud imkanlar əsasən immiqrant mənşəli insanların həyat trayektoriyalarını müəyyən edir.

Fransız cəmiyyətində necə yaşamaq olar?

Mühacir ailələri nəhayət Fransada məskunlaşmağa qərar verdikləri andan onlar sualla qarşılaşdılar: bundan sonra necə yaşamaq olar? Ərəb-müsəlman icmasının nümayəndələri müxtəlif strategiyalar, o cümlə-

dən "tam inteqrasiya", öz şəxsiyyətlərinin axtarışı, "münaqişə uyğunlaşması", "çixış" seçirlər. "Tam inteqrasiya" etnik azlıqların nümayəndələrinin ev sahibi cəmiyyətin norma və qaydalarını mənimsədiyi bir prosesdir. Nəticə ilkin və qazanılmış şəxsiyyətin özünəməxsus birləşməsidir. İnteqrasiya zamanı fərdin və onun ailəsinin münasibətləri mühüm rol oynayır. Ərəb mənşəli valideynlərin övladlarına fransızca adlar verməsi qeyri-adi deyil. Bu "müdafiə strategiyası" cəmiyyətdə daha yaxşı uyğunlaşma imkanı verir.

Başqa bir addım ailənin mühacir məhəlləsindən firavan ərəziyə köçməsidir. Çox vaxt "müdafiə strategiyası" mədəni, sosial və digər resurslara malik olan orta təbəqənin nümayəndələri tərəfindən tətbiq edilir. Övladlarının Fransa cəmiyyətinə tam inteqrasiyasını istəyən valideynlər yaxşı təhsil almağı üstün tuturlar. Əlcəzair əsilli fransız siyasətçi Zina Dahmani dövlət məktəbində Ramazan bayramını qeyd etmədikləri və qızın qısa ətək geyinmədiyi üçün digər şagirdlər tərəfindən sıxışdırıldığı üçün uşaqlarını özəl məktəbə göndərmək məcburiyyətində qalıb. Mühacir mənşəli insanların tam inteqrasiyası onların ictimai və siyasi həyatda iştirakı ilə sübut olunur. Fransız siyasətçiləri arasında immiqrant ailələrindən olan çoxlu qadınlar var: keçmiş ədliyyə naziri (2007-2009), sonra isə mədəniyyət naziri (2024) Raşida Dati, Şəhər Siyasəti Naziri (2007-2010) Fadela Amara və siyasətin sosial yüksəliş mexanizminə çevrildiyi başqaları. Yerli və regional seçkilərdə getdikcə immiqrantlar qalib gəlir. Avropa Parlamentinə seçkilər zamanı (iyun 2024) Fransanın siyasi səhnəsinə mühacir kökləri olan yeni siyasi fiqurlar artıya çıxıb. Solda Suriyadakı qaçqın düşərgəsində böyümüş fransız-fələstinli Rimma Həsən, Sağ cinahda Seine-Saint-Denis'in

əlverişsiz məhəlləsində doğulmuş immiqrantların qızı 31 yaşlı Sara Knaffo var. Müasir siyasətdə diqqəti çəkən şəxs Sena-Saint-Deni həmin məhəllələrdə böyümüş mühacirlərin oğlu, sağçı radikal Milli Birliyin lideri, 28 yaşlı Cordan Bardelladır.

Yuxarıda təsvir edilən iki həyat strategiyasına ölkə qanunlarına və qəbul edilmiş sosial həyat normalarına zidd olan sağ qalma mexanizmlərini özündə əks etdirən "münaqişə uyğunlaşma" strategiyası qarşıya qoyulur. Son onilliklərdə əzində bir çox əlverişsiz məhəllələr narkotik ticarəti mərkəzlərinə çevrilib. Narkotik kartellərinin ilk qurbanları 12-13 yaşlarında "biznes"ə gətirilən və daha çox onlardan "müşahidəçi" kimi istifadə edən uşaqlardır. Oğlanlar hamı kimi işlədiklərinə inanaraq bütün günü narkotik satış məntəqələrinin qarşısında keçirirlər. Çox vaxt əlverişsiz məhəllələrdən olan gənclər üçün zorakılıq özünü ifadə etmə üsuluna çevrilir. Müasir Fransanın həyatında nəzərə çarpan bir hadisə yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında cinayətlərin artması olmuşdur. 2023-cü ilin yayında şəhər üsyanları güclü sosial partlayış idi. İştirakçıların orta yaşı 13-14 yaş idi.

İslam radikalizminin müxtəlif cərəyanları liderlik uğrunda mübarizə aparır. Lakin onların hamısını fransız cəmiyyətinin fərdi azadlığı və kişi və qadın bərabərliyi kimi dəyərləri rədd etməsi birləşdirir. Paris 3 Universitetinin professoru Jean-Baptiste Rougierin sözlərinə görə, islamçılar Fransada öz "ekosistemlərini" yaradıblar. Buraya çoxlu dərnekələr, idman klubları, Quran məktəbləri və kitab mağazaları daxildir. Digər antropoloq Florens Bergeau-Bleclair isə "islamçı ekosistem" in iqtisadi aspektlərini tədqiq edib. Müsəlmanların təsdiq etdiyi məhsullar bazarı bütün dünyada böyük gəlir gətirir və tədqiqatçının fikrincə, qloballaşan neoliberal iqtisadiyyat və fundamentalist İslam hərəkatlarının kəsişdiyi yerdə yaranıb.

Son illərdə müsəlman icmasının din qardaşları üzərində ictimai nəzarəti durmadan artır. Fransa müsəlmanları övladlarına getdikcə daha çox ərəb-müsəlman adları verirlər və müsəlman baş örtüyü və müsəlman paltarları taxan qadınların sayı artır. 2024-cü ilin yanvarında IFOP sorğusu göstərib ki, yaşı 25-dən az olan müsəlmanların 35%-i dini qanunların mülki qanunlardan üstün olduğuna inanır. Məktəblərdə və küçələrdə İslamın norma və qaydalarına əməl etməyən ərəb əsilli fransızlar, hicab taxmayan qısa ətəklili qadınlar İslam "əxlaq polisi" tərəfindən getdikcə daha çox təqib olunurlar.

Beləliklə, immiqrantlar arasında diametrik olaraq əks meyillər müşahidə olunur. Bir tərəfdən onun öz elitası var - ziyalılar, aktyorlar, yazıçılar, siyasətçilər, sahibkarlar. Bu

Tayvan İsrail deyil

Bəs Sizin nəzərinizcə..?

AFƏT

Deməli belə, rəsmi Moskva rəsmi Bakı ilə İrəvan arasındakı danışıqlar yolunda fəallaşmağa başlayıb. Özü də necə deyirlər, "nəfər lazımdır"... Daha dəqiq desək, Putin Bakıya gəldi, Əliyevin mövqeyini dinlədi, sonra Paşinyana zəng etdi və ötən gün yenidən Azərbaycan Prezidentinə zəng etdi.

Kremlin istədiyi nəticə - baş verdimi?

Bütün bunlar isə cəmi-cümlətən 10 gündə baş verdi. Moskvanın 2020-2022-ci illərdə və etiraf edək ki, bu gün də Azərbaycan və Ermənistanı barışdırmaq üçün uğursuz cəhdləri kontekstində "sülh" rəmzi daşıyan "göyərçin dimdiyində zeytun budaqlarının" təqdim edilməsi strategiyası Kremlin istədiyi nəticəni vermədi. Və beləliklə, sülhməramlıların erməni separatçıları ilə Bakını qıcıqlandıran əməkdaşlıq məsələlərində Kreml faktiki olaraq münaqişə tərəflərinin barışmasında iştirakının eksklüzivliyini itirdi və bu, REAL FAKTDIR!

Azərbaycanın və Türkiyənin ərazilərinə iddia etməklə!

Daha sonra, Brüssel və Vaşinqtonun məlum cəhdləri, sadəcə, boşa çıxdı - yeni, "ermənilərin etnik təmizlənmələri" və s...

Üstəlik, Berlin və London tərəfindən danışıqlar prosesində iştirak etmək üçün uğursuz cəhdlər edildi. Ümumiyyətlə, son bir ildə münaqişə tərəflərinin ünsiyyətində müəyyən bir boşluğun yaranması göz qabağındadır. Ermənistanın vay-şivəni Bağanis-Ayırım və Xeyrimli kəndləri ərazisində dövlət sərhədinin demarkasiyası zamanı kiçik bir boşluq yaradıb. Amma! Amması da odur ki, Ermənistanın özündə daxili siyasi və ictimai vəziyyət, cəmiyyətin dövlət sərhədinin demarkasiyasına reaksiyası göstərdi ki, İrəvanda məsələnin son həllinə hazır deyillər, hətta bu "həll" Ermənistanın mövcud Konstitusiyasına daxildir - Azərbaycanın və Türkiyənin ərazilərinə iddia etməklə!

Və sonra Moskva üçtərəfli bəyanatla imzasını xatırladaraq yenidən səhnəyə çıxır. Kremlin növbəti cəhdinin münaqişə tərəflərinə nə vəd etdiyini əlbəttə, tezliklə biləcəyik. Ancaq danışıqlar prosesində irəliləyiş və sülh müqaviləsinin imzalanması ilin sonuna qədər mümkün görünür. Bu barədə danışmaq mənim zənnimcə tezdir. Bəs Sizin nəzərinizcə?

P.S. Məsələ Zəngəzurdadır...

Tayvan ordusu Çinin artan təzyiqinə cavab olaraq təlimlər keçirib, bir neçə hava hücumundan müdafiə raketini atıb. Eyni zamanda, adanın hökuməti 2025-ci ildən 2038-ci ilə qədər öz istehsalı olan yeddi yeni "Narval" sualtı qayığının tikintisinə 8,9 milyard dollar ayırıb. Belə sualtı qayıqlardan biri artıq keçən il buraxılıb, lakin sınaqlardan keçməyib. Ona görə də parlamentdəki müxalifət mənimsəmələr haqqında danışır və buna qarşı çıxır. Hakimiyyət Çin qoşunlarının adaya enməsi zamanı nələrin baş verəcəyindən bəhs edən filmə sponsorluq edərək döyüşə hazır olmayan cəmiyyətin əhvalını dəyişməyə çalışır.

Yaponiyanın "Nikkei" nəşrinin məlumatına görə, Tayvanda müxalifət Müdafiə Nazirliyinin yeni sualtı qayıqların yaradılması təklifini rədd edir. Qanunverici Yuanda (Tayvan parlamenti) əsas müxalifət partiyası Kuomintang və onun müttəfiqi Tayvan Xalq Partiyası nisbi çoxluğa malikdir. Müdafiə büdcəsi rədd edilərsə, bu, prezident Lai Qingde-nin güclü ordusu olan Çini dəf etmək üçün ordunu gücləndirmək qərarını şübhə altına alacaq. Bundan əlavə, Pekin adaya hərbi texnologiyaların tedarükünü əngəlləməyə çalışır. Dizel elektrikle işləyən "Narwhal" sualtı qayığı xəzinəyə 1,54 milyard dollara başa gəlib. O, dənizdəki sınaqlara hazır deyil.

Bu, hökumətin planını tənqid edən müxalifət qüvvələrinin sursatına əlavə barıt qatır. Kuomintangdan olan parlament üzvü Su Chiaoxing soruşur: "Madam ki, siz bu il dəniz sınaqlarını başa çatdırmamısınız, niyə qanunvericilik orqanı yeni sualtı qayıqların tikintisinə icazə verməlidir?". Lakin adada sualtı donanma yaratmaq ideyasının tərəfdarları və hərbi ekspertlər proqramı Çini dəf etmək üçün tamamilə zəruri adlandırırırlar. Axı Çin Tayvanı separatçı əyalət hesab edir və adanı materiklə birləşdirmək üçün güc tətbiqini istisna etməkdən imtina edir.

Tayvanın sualtı donanmasının rəhbəri və keçmiş müdafiə naziri admiral Huanq Şukuanq bildirib ki, məqsəd ABŞ-in "Lockheed Martin" şirkəti tərəfindən istehsal olunan MK-

48 sualtı və gəmi əleyhinə torpedalarla təchiz edilmiş ümumilikdə səkkiz sualtı qayığa sahib olmaqdır. Admiralın sözlərinə görə, bu, Çinin Tayvanı mühasirəyə almaq, onun ətrafında blokada yaratmaq cəhdlərinin qarşısını almağa kömək edəcək. Yəni, belə bir vəziyyət yaranıb: hökumət sualtı qayıqlara xərcləmə planlarını parlament vasitəsilə həyata keçirə bilməyə bilər, ictimaiyyət isə vergilər hesabına büdcənin artırılmasını istəmir. Və elə bir məqamda "Sıfır gün" adlı teleserialın hazırlandığı elan olundu. Ondakı hadisələr bu şəkildə inkişaf edir. Çin adanı bir həftəlik blokada saxlayır, sonra isə onu ələ keçirməyə çalışır. Blokada ərzaq qıtlığına və maliyyə institutlarının iflasına gətirib çıxarır. Xaricilər təxliyə edilir. Mağazaların oğurlanması və talanması başlayır. Finalda, Çin qoşunları yerə enəndə hər kəs nə edəcəyinə qərar verir - qaçmaq və ya qalmaq, əməkdaşlıq etmək və ya müqavimətə qoşulmaq.

Seçilmiş prezident rolunu oynayan Janet Xie deyir ki, serial ağ-qara deyil, ailələrdə və siyasi xadimlər arasında baş verənlərdən bəhs edir. Serial yalnız gələn il yayımlanacaq. Hələlik yalnız treylər göstərilir. Lakin bu, qızğın mübahisələrə səbəb olub. Müxalifətçi siyasətçilər serialın çəkili-

şinə Mədəniyyət Nazirliyi və dövlət vəsaitlərinin yatırıldığını deyirlər. Lakin şounun rejissorlarından biri olan Luo Ginzim deyir ki, onu Ukraynada baş verənlər bu işi görməyə vadar edib, çünki insanlar Çin qoşunları yerə enəndə nə baş verəcəyini bilməlidirlər.

Mətbuata açıqlamasında Ali İqtisadiyyat Məktəbinin baş elmi işçisi Vasili Kaşin qeyd etdi: "Adaya işğalın olub-olmayacağını təxmin etmələrsiniz. Amma hər iki tərəf buna hazırlaşır. Bu hazırlıq hərbi büdcənin artımından kənara çıxır. Tayvan ordusunu uzun müddət kifayət qədər maliyyələşdirmir. Amerikalı və tayvanlı ekspertlər yazır ki, Soyuq Müharibədən bəri Tayvan cəmiyyəti ciddi şəkildə demilitarizasiya olunub. Ona görə də hakimiyyət hərbi təhlükə ilə bağlı təsəvvürləri gücləndirir. Bundan əlavə, hərbi xidmət müddətləri qısaldı. Nəticədə müharibə mövzusunda ictimaiyyətin diqqəti İsrail kimi cəbhəyən dövlətlərdəki kimi deyildi. Taypeyde müdafiəyə pul xərcləmək istəyi aşağıdır. Bir çox tayvanlı Çində iş görməyə üstünlük verdi. Buna görə də hakimiyyət onlara hərbi təhlükə hissi aşılayır. Ona görə belə qorxulu filmlər çəkilir".

VƏLİ

Hayları revanşizmə sürükləyənlər anlamalıdırlar ki,..

lıq silah -sursat alıb. Məlumata görə, onlar Ermənistanı "Pınaka" raket sistemləri, pilotsuz uçuş aparatları əleyhinə sistemlər, tank əleyhinə sistemlər, başqa silah və hərbi texnika tədarük edib. Dörd "Pınaka" batareyasının və onlar üçün raketlərin tədarükünə dair müqavilə İrəvana 250 milyon dollara başa gəlib. Müstəqil siyasət yürütməkdə çətinlik çəkən bu böyük Asiya ölkəsinin öz əhalisinin aclığı ilə mübarizə aparmaqdansa sərhədlərdən min kilometr uzaqda olan Ermənistanı silahlandırmağa çalışması bir daha göstərir ki, Hindistan hələ də Qərbin vassa-

Fransa Cənubi Qafqazda sülhə və əmin-amanlığa ən böyük təhlükə olmaqda davam edir. Xüsusilə onun son bir ayda Ermənistanı gəndərirdiyi xeyli sayda silah və hərbi texnika bir daha sübut edir ki, bu Avropa ölkəsi hələ də anti-Azərbaycan mövqeyindən əl çəkə bilmir. Xatırladaq ki, hələ bir müddət əvvəl Fransanın müdafiə naziri Sebastyen Lekornu ölkəsinin üç ədəd GM 200 radarının satışı və "Mistral" zenit raketlərinin gələcək tədarükü ilə Ermənistanı hava hücumundan müdafiə potensialını yaxşılaşdırmağa kömək etdiyini söyləmişdi. Həmçinin qeyd etmişdi ki, Fransa Ermənistanı quru müdafiə qüvvələrinin hazırlanmasına kömək edəcək və ölkənin silahlı qüvvələrini islahatlar aparmaqla onun modernləşdirməsini sürətləndirəcək. Hətta iki ölkə arasında bu barədə Anlaşma Memorandumu da imzalanmışdı.

Artıq həmin anlaşmaya uyğun olaraq son bir ay ərzində həmin silahlar Ermənistanı gəndərilib. Xüsusilə Fransanın 12 ədəd 155 mm-lik SEZAR özüyəriyən artilleriya qurğularını və onların komponentləri, həmçinin tank əleyhinə raket kompleksləri və hava-hava raketləri Ermənistan ordusuna təhvil verilib. Məlumata görə, bu silahlar Ermənistanı İrəvandan keçməklə gətirilir. Ermənistanı gəndərilən bu silahlar öldürücüdür və müdafiə yox, hücum silahıdır. Bundan başqa, Ermənistan silahlı qüvvələri Fransa istehsalı olan 500-ə yaxın bir dəfəlik "Apilas" reaktiv yayılım atəşi sistemləri və Amerikanın 50 ədəd BGM71-TOW tank əleyhinə idarə olunan raket kompleksləri ilə təmin edilib. Beynəlxalq hərbi ekspertlər bildirirlər ki, Ermənistanı verilən bu silahlar müvafiq modifikasiyalardan sonra işğalçı ölkənin Hərbi Hava Qüvvələrinin balansında olan müasir Su-30 SM qırıcılarında quraşdırılacaq.

Ermənistanı Fransadan başqa ABŞ, İran və Hindistan da silahlandırmaqda davam edir. Bu gün ABŞ-ın Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək istəyi və bu istəyə uyğun Ermənistanı hərbi yardımlar etməsi qəbul edilməzdir. Xüsusilə Ağ Ev bir tərəfdən bölgədə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh prosesini dəstəklədiyini bəyan edir, digər tərəfdən Ermənistan ordusu ilə hərbi əməkdaşlığa, hətta hərbi təlimlərə başlayır. Hər kəsə də bellidir ki, İrəvanın hələ uzun müddət neinki qalib gəlməyə, hətta müharibə aparmağa nə resursu, nə

də qüdrəti var. Burada əsas məqsəd ABŞ-ın Rusiyaya hər vechlə bölgədən sıxışdırıb çıxarmağa çalışmasıdır. Xüsusilə son bir neçə ildə Rusiya ilə Ermənistan arasında siyasi gərginlik ABŞ-ı bu işlərə həvəsləndirir.

Məlumdur ki, Ermənistanı anti-Rusiya əhval ruhiyyəsinin yaradıcısı və bu prosesi həyata keçirən baş nazir Nikol Paşinyandır. O, hakimiyyətə gəldiyi ilk gündən Avropaya, xüsusilə ABŞ-a inteqrasiya etmək xətti tutub. Hətta bu ölkədəki bəzi ərazilərdən rus ordusunun çıxarılması reallaşdı. Lakin bununla belə Paşinyanın hədəfində Rusiyanın 102-ci ordusunun çıxarılması da var. Onların yerini isə Fransa və ABŞ hərbiçiləri tutmalıdır. Artıq ilk olaraq Ermənistan da hər iki ölkənin hərbi əməkdaşları yerləşdirilib. Xüsusilə ABŞ hərbiçilərinin Hayastanda təlimlər keçməsi, təcavüzkar orduya təminatçılar göndərilməsi Rusiya-Ermənistan münasibətlərini daha da gərginləşdirib.

Bu gün ABŞ və Fransanın ən böyük hədəfi Qarabağı könüllü tərk etmiş erməniləri yenidən qaytarmaqdır. Halbuki bu məsələdə Ermənistan özü susur. Hətta 2023-cü ilin sentyabrın 20-də bir günlük antiterror tədbirləri nəticəsində ləğv edilən separatçı xuntanın İrəvana qaçması tör-töküntülərinin fəaliyyətinə və ofis açmalarına Paşinyan hakimiyyəti icazə vermədiyi halda, ABŞ və Fransa onların anti-Azərbaycan fəaliyyətlərini yenidən idarə etmək istəyirlər. Digər dəhşətli məsələ ABŞ-ın Ermənistan da yeni nüvə reaktoru yaratmağa başlamasıdır. Bu isə onsuz da bütün region üçün böyük təhlükə kəsb edən Metsamor AES-i daha da gücləndirir. Yəni, bu məsələdə amerikalı mütəxəssislər Ermənistanın seysmik zonda yerləşməsinə və nüvə qaçaqmalçılığını nəzərə almaq istəyirlər.

Ermənistanı silahlandırmaq digər ölkə Hindistandır. Son iki ildə Ermənistan bu ölkədən 600 milyon dollar

lıdır, xarici siyasətini də məhz onların diktəsinə uyğun yürüdür.

Bu məsələdə qonşu İranın da ermənipərəstliyi aydın görünür. Belə ki, həmişə ABŞ-ın və Avropa ölkələrinin regiona daxil olmasına narazılıq edən İran bu gün Ermənistanı Qərb silahlarının, eləcə də Qərbin lisenziyası ilə istehsal olunan Hindistan silahlarının tədarükündə tranzit ölkə rolunu oynayır. Bir sözlə, İran hökumətinin ermənipərəstliyi o qədər güclüdür ki, hətta NATO-nun ən böyük ölkələrinin Hayastanda mövqelərini gücləndirməsi belə onu narahat etmir. Bəli, çox təəssüf ki, İranın ölkəmizə qarşı qeyri-dost fəaliyyəti hələ də davam edir. Yəni, məlum olub ki, son dövrlərdə İranla Ermənistan arasında bir neçə yüz milyon dollarlıq gizli silah müqaviləsi imzalanıb. Belə bir xəbəri ilk dəfə "İran International" neşri yaymışdı. İran Ermənistanla silah müqaviləsinə yaşıl işıq yandırmaqla qoşu dövlət olaraq növbəti dəfə anti-Azərbaycan xarakterini nümayiş etdirmişdir.

Bu gün hayları silahlandırmaq ölkələr iddia edirlər ki, guya Azərbaycan Ordusundakı öldürücü silahların çoxluğu Ermənistan üçün hər an təhlükə yaradır. Ona görə də Ermənistanı silahlandırmaq guya regionda hərbi balans yaratmaq istəyirlər. Lakin onlar hələ də anlamaq istəyirlər ki, Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olması üçün silahlandırma yox, həqiqi sülhün çağırıcısı olmaq lazımdır. Əks halda, uzun illər davam edən qanlı Ermənistan-Azərbaycan qarşıdurmasının yeni mərhələsi gözənləndir. Görünür, Azərbaycan yenidən öz dəmir yumruğunu işə salmalı olacaq. Bu prosesdə isə növbəti dəfə uduzan Ermənistan olacaq. İrəvan və onun himayəçiləri anlamalıdırlar ki, onlar revanşizmə sürükləməklə erməni xalqını daha ağır duruma salaçaqlar.

Elçin Zaman

Elçin Bayramlı

Tənbəlliyyənin anatomiyası

Səhər işə gələrkən bulvarla "Sahil" metrosu arasındakı yeraltı keçidə yaxınlaşanda gördüm ki, keçidin qarşısında xeyli adam toplaşmış. Öz-özümə "padumat" elədim ki, ey dili qafıl, yəqin avqustun ortasında Bakının suyunun kəsilməsinə, yəni, benzinin keyfiyyətinin xeyli pisləşdirilməsinə və qiymətlərinin bahalaşdırılmasına, yaxud da internetin kəskin bahalaşmasına qarşı etiraz aksiyasıdır. Birdən yadıma düşdü ki, yox ey, biz etiraz aksiyası keçirməyi 20 il olar tərgitmişik. Yaxınlaşanda gördüm ki, 20 nəfərdən artıq adam keçidin eskalatorunun qarşısında gözləyir ki, növbəsi çatsın, eskalatora minib 5-6 addım yolu aşağı düşsün. Yanda isə pilləkənlər boş durur. Gedib pilləkənlə düşərkən adamlar mənə təəccüblə baxıb böyük ehtimalla düşünürdü ki, bu nə qədər axmaq adamdır, özüyəriyən eskalatoru qoyub ayaqları ilə düşür pilləkənləri. Mən isə düşürdüm ki, bunlar niyə 5-6 addım atmağa tənbəllik edir, eskalatorun qarşısında növbə gözləyirlər ki...

Beynimdə bu sualın cavab variantları arasında düşüncələr gəlib gərdirdi. Bəlkə işdən yorğun qayıdırlar? Yox, səhər vaxtıdır, hamı enerjili və istirahət etmiş formadadır. Bəlkə, bunlar yaşlı və ya xəstə adamlardır? Yox, hamısı gənclərdir, bir neçə nəfər də ortayaşlı adam var. Xəstəyə də oxşayırlar. Aralarında hamilə, və şikəst adam da yoxdur.

Bəlkə pilləkənlər qar-buz bağlayıb, sürüşüb yıxılmaqdan qorxurlar? Yox əşşi, görmürsən yayın ortasıdır, qar, buz nə gəzir?

Bəlkə aşağıda eskalatorla düşənlərə mükafat paylayırlar? Yox qaqa, nə mükafat, aşağıda heç kim yoxdur. Həm də belə şeyə görə kim mükafat verər ki?

Bəlkə bunlar savadsızdırlar, fiziki hərəkətsizliyin insanı necə məhv etdiyi, 20-dən artıq təhlükəli xəstəliyə səbəb olduğu haqda elmi məlumatlardan bixəbərdilər? Yox, uyğun gəlir. 20 nəfərdən artıq adamın hamısı savadsız ola bilməz, üstəlik bu zonada işləyənlərin 90 faizi dövlət idarələrində, banklarda, şirkətlərdə, mediada işləyir, bir çoxu da tələbədir. Yəni, ziyalı kateqoriyadır. Bu səbəbdən onlar heç fiziki iş də görmürlər ki, yorulalar gün ərzində, hamısı oturmaq işlə məşğuldur.

Bəs o hələtdə səbəb nədən ibarət olmuşdur? Beynim prosesi həzm edə bilmir və inandırıcı cavab variantı da tapa bilmir. Bu məqamda yadıma düşdü ki, müxtəlif binalarda 2-ci mərtəbədə aşağı düşmək üçün lifti çağıraraq səbrlə gözləyən cavan oğlan və qızlara dəfələrlə rast gəlmişəm. Aha, tapdım. Səbəb tənbəllikdir. Bu xəstəlik son vaxtlar yaman yayılıb. Özü də əsasən gənclər arasında. Lənət şeytana, bir sualın cavabını tapan kimi başqa sual çıxır. Bəs tənbəllik niyə belə kütləviləşib? Mən hardan bilim? Çətin sualdır. Bu haqda ciddi elmi-tədqiqat işlərinə ehtiyac vardır. Bizdə də tərs kimi, Elmlər Akademiyası və onun institutları yalnız formal olaraq mövcuddur, elmdən əsər əlamət yoxdur orada. Yoxsa, onlara müraciət edərdim, araşdırardılar görərdik nədir, nəmənədir...

Bəndeyi-həqiriniz alim deyil, həkim deyil, bu isə açıq-aşkar psixoloji məsələdir. Bununla psixoloq da yox, birbaşa psixiatr məşğul olmalıdır. Amma bunları psixiatrın qəbuluna necə aparmaq olar k? Heç biri razı olmaz. Çünki bizdə hamı özünü ağıllı hesab edir və psixiatra ehtiyacı olduğu halda belə ona müraciət etməyi özüne təhqir sayır. Deməli, bu imkana da bir quş.

Yaman yerdə axşamladıq. Gəl indi işin içindən çıx. Belə baxanda, sənin nəyinə lazımdır? Çox da ki, jurnalistlər, hər yere başını niyə soxursan ki? Görmürsən, son vaxtlar adamlar yerindən tərpənmək istəmir, istəyirlər hər şey hazırca gəlib qarşılarda peyda olsun. Evdə yemək bişirməyə tənbəllik edib kafedən od qiymətinə tərkibi nə olduğu bilinməyən yemək "zakaz" edirlər. Yayın ortasında burdan-bura dənizə pulsuz çimərliklərə getməyə tənbəllik edirlər, sonra da aktektdən D vitamini alıb içirlər. Maşını həyətdə saxlayanda düz blokun pilləkəninə dayayırlar ki, 6,3 metr yolu piyada getməsinlər. Zibili düşürəndə maşına qoyub sürüb zibilqanın yanında saxlayıb ora atırlar-məsafə isə cəmi 20 metrdir. Kəndlərdə həyətdə 3-5 toyuq saxlamağa tənbəllik edib, dükandan zərərli broyler yumurtası alıb yeyirlər.

Nəinki, fiziki əzalarını, hətta beyin neyronlarını işlətməyə tənbəllik edirlər- dükən satıcıları 1,25 manat və 2,45 manat qiyməti olan 2 məhsulu alan müştərinin borcunu hesablamaq üçün kalkulyatora vurur ki, birdən beynini işlədər, sağlamlığına zərər dəyər. Texnologiya insanları tənbəlləşdirib, təbii və fiziki həyatdan ayırıb. İndi adamlar az qala 7/24 smartfona yapışaraq internetin içinə girib virtual aləmdə yaşayırlar. Beləliklə, hətta yaşlılar arasında da zombiləşmə və robotlaşma prosesi gedir. Belə bir şəraitdə sən gənclərdən nə gözləyirsən ki?

Sən Allah get işinlə məşğul ol, "kakraz" iş də çatmışan. Sabah bir operator da götürüb gedib orada dayanarsan, tənbəllər arasında bir sorğu keçirərsən, görərsən nə cavab verəcəklər. İndi isə çox da başını ağrıtmə. Düşünməklə beynini yormaqla yox, çox yüklənər sirdən çıxar, biabırçılıq olar...

Məlumdur ki, bir çox insanlar yayda dəniz isti olduğu üçün evlərində soyuq duş qəbul edir. Bəziləri də qışda dənizə gedib buz kimi su ilə çimirlər. Bəziləri bunun sağlamlığa faydalı olduğunu söyləsə də, zərərindən danışanlar da az deyil. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Qadınlar üçün soyuq suda üzməyin faydaları

Londonda aparılan araşdırmaya görə, soyuq suda üzmək, xüsusilə qadınlar üçün çox faydalıdır. Soyuq suda üzmənin klimaks və menstruasiya əlamətlərini aradan qaldırdığı müəyyən edilib. Böyük Britaniyanın London Universiteti Akademiyasının alimləri tərəfindən aparılan araşdırmada 16-80 yaş arasında müntəzəm olaraq soyuq suda üzən 1114 qadın iştirak edib. Qrupda orta yaş həddi 49 olan 785 qadın tədqiqat zamanı klimaksda idi və onlardan 711-i menstruasiya əlamətlərindən əziyyət çəkirdi. İştirakçıların yarısı soyuq suda çimməyin onların rahatlığını ciddi dərəcədə azaltdığını bildirib.

Araşdırmaya qatılan qadınların yüzde 35-i ani əhval dəyişikliyinə rahatlaşdığını, yüzde 31-i mənfəi əhval-ruhiyyənin yaxşılaşdığını, yüzde 30-u isə isti basmaların təsirlərini azaldığını bildirib. İştirakçıların 63 faizi klimaks əlamətlərini aradan qaldırmaq üçün xüsusilə soyuq suda üzduklərini bildirdilər.

"Post Reproaktiv Sağlamlıq" elmi jurnalında dərc edilən araşdırmada bu fəaliyyətin "qadınlar tərəfindən isti basmalar və ağrılar kimi fiziki simptomları aradan qaldırmaq üçün istifadə edilə biləcəyi" ifadə edildi. Araşdırmada üzmə müddəti və suyun soyuqluğu artdıqca müsbət təsirlərin də çoxaldığı ifadə edilib. Tədqiqata qatılan 54 yaşlı qadın, "Soyuq suda üzmək klimaks əlamətlərimə böyük təsir etdi. Təbiətdə təkbaşına və ya bir qrup qadınla idman etmək şəfa verir" dedi. Digər 57 yaşlı iştirakçı isə "Soyuq su qeyri-adi. O, həyatımı xilas etdi. Bütün fiziki və ruhi simptomlar yox olur və özümü çox yaxşı hiss edirəm" dedi.

Soyuq su ilə duş qəbul etmək təhlükəlidir?

Yay günlərində ən çox görülən davranışlardan biri də soyuq su ilə duş qəbul etməkdir. Bədən istiliyində balanssızlığa səbəb olan bu vəziyyət risklidir. Bəs niyə? Mütəxəssislərə görə, isti havalarda serinləmək üçün üstünlük verilən soyuq duşlar ürək sağlamlığına mənfəi təsir göstərə bilər. Soyuq duşun qan dövranının pozulmasına, damarların spazmına və qan təzyiqinin qəfil dəyişməsinə səbəb ola biləcəyi vurğulanıb. Soyuq duşun aşağı və ya yüksək təzyiqli səbəbiylə hüşunu itirməsinə və ürək spazmlarına səbəb ola biləcəyini bildirirlər. Bədəni serinləmək üçün üstünlük verilən üsulun ilıq duş qəbul etmək olduğu təklif edilir. Həmçinin bildirilir ki, soyuq suya girmək lazımdırsa, bunu yavaş-yavaş və nəzarətli şəkildə etmək lazımdır.

İdmandan sonra soyuq və ya isti duş qəbul etməlisiniz?

Məşqdən sonra soyuq duş qəbul etmək əzələlərinizin tez sağalmasına kömək edə bilər. Soyuq su əzələlərin iltihabını azaldır və ağrıları aradan qaldırır. Bununla belə, isti duş əzələləri rahatlaşdırır. Hər iki növ duşun öz üstünlükləri var. İsti və sonra soyuq duşların birləşməsi də təsirli ola bilər. Soyuq Duşun Faydaları: Əzələ iltihabını azaldır və ağrıları aradan qaldırır. İsti duşun faydaları: Əzələləri rahatladır.

Soyuq duş bədəni sağlam saxlayır, im-

Soyuq duşun ZƏRƏR VƏ FAYDALARI

Bəs buz adam ağılını bu böyük çağırışa necə hazırlayır?

Həyatındakı stress faktorunu azaldan və onu daha enerjili bir insan edən bu məşqlər bir müddət sonra zehindəki bir çox fiziki məhdudiyyətlərə də meydan oxumağa kömək etdi. Uzun müddətli meditasiya və yoqa seansları vasitəsilə özünü rahatlatmağı və beynini daha yaxşı idarə etməyi öyrənən buz adam daha sonra işləri bir addım da irəli aparıb.

Normal insanların edə bilmədiyi işləri asanlıqla etməyə başlayan Hof, metodunun əsasını belə qurur:

- istirahət edin
- dərin nəfəs alın, sonra gərginləmədən yavaş-yavaş nəfəsi verin.
- bunu 30 dəfə təkrarlayın.
- 30-cu nəfəsdən sonra saniyəölçəni işə salın və nəfəsinizi bacardığınız qədər saxlayın.
- Beləliklə, 1 turu tamamlayın. Bunu daha 2 dəfə edəcəksiniz. Hər dəfə nəfəsinizi daha uzun tutmağa başladığınızı göreceksiniz.

İndi soyuqla qarşılaşmağa hazırsınız. Təbii ki, Wim Hof da özünü dağlarda qar

kütlələrində yatmağı və ya buzla dolu hovuzda saatlarla vaxt keçirməyi birbaşa tövsiyə etmir. Hər şeyin öz vaxtı var. Ancaq bədəninizi məşq etmək üçün kiçik addımlar ata bilərsiniz. Buz adamının sözlərinə görə, bunun üçün ən asan məşqlərdən biri soyuq duşdur. Qısa isti duşunuzu bitirin və soyuq su ilə üzleşin. Əvvəlcə ayaqlar, sonra mədə, çiyinlər, boyun və kürək. Qısa müddətli şok, bəlkə də titrəmə və ürək döyüntüsünün artması ilə qarşılaşacaqsınız, lakin normal vəziyyətə qayıtmaqla hiperventilyasiya da normallaşacaq. Sakit olmağa və asanlıqla nəfəs almağa çalışın. Hər hansı bir ağrı, büzülmə və ya narahatlıq hiss edirsinizsə, dərhal bədəninizi istiləşdirin. Zaman keçdikcə bunu daha asan edə biləcəyinizi və hər dəfə soyuq suyun altında daha çox vaxt keçirə biləcəyinizi göreceksiniz. Bundan əlavə, araşdırmalar soyuq su ilə yuyulmanın isti su ilə yuyulmasından qat-qat daha sağlam olduğunu dəfələrlə bəyan edib. Soyuq duş nəinki damarları açır və qan dövranını asanlaşdırır, həm də bədəninizi daha sağlam və hazır edir.

Bəs soyuq su ilə duş qəbul etməyin faydaları nələrdir?

Soyuq suyun 8 faydası...

- Yaddaşı gücləndirir.
 - Emosional dayanıqlığı artırır.
 - Stressi azaldır.
 - Gün ərzində gümrah qalmağınza imkan verir.
 - İmmuniteti gücləndirir.
 - Limfa dövranını artırır.
 - Nəbz və qan təzyiqini aşağı salır.
 - Əzələlərin bərpasını sürətləndirir.
- Ancaq demək olar ki, hər gün duş qəbul edənlər üçün vəziyyət fərqlidir. Belə bir vəziyyətdə soyuq su vərdişini 3 həftəyə endirmək tövsiyə olunur.

muniteti gücləndirir və dərinə gözəlləşdirir. Ancaq ani soyuğa qarşı diqqətli olmaq lazımdır. Soyuq suyun faydalarını ən yaxşı şəkildə yaşamaq üçün yavaş-yavaş uyğunlaşmaq və bədənin reaksiyalarını müşahidə etmək vacibdir. Soyuq duş müntəzəm istifadə edildikdə sağlamlıq üçün bir çox faydalar təmin edir. Bədəne enerji verir, canlılıq verir və həmçinin ümumi sağlamlığı yaxşılaşdırır.

Soyuq duşun zərərləri nələrdir?

Soyuq duşun mümkün faydaları ilə yanaşı, potensial zərərləri də ola bilər. Xüsusilə astma və allergiyası olan insanlarda soyuq duşlar nəfəs almaqda çətinlik yarada bilər. Bundan başqa, xroniki ürək xəstəliyi olan insanlara mənfəi təsir göstərə bilən soyuq duşların damarları daraltma ehtimalı qan dövranı sistemində də təsir edir.

Soyuq duşun dəri üçün faydaları

Bədəne faydaları olan soyuq su dəri sağlamlığını da dəstəkləyir. Soyuq duş dəridəki məsamələri daraldır və sıxır. Eyni zamanda, soyuq duşlar yağ istehsalını tarazlaşdırır və dərinə təmizləmək qabiliyyətinə malikdir, dərinin parlaqlaşmasına və gənc görünüş təmin edilməsinə kömək edir.

Məsamələri daraldır: Daha sıx məsamələri təmin edir.

Qan dövranını artırır: Canlı, parlaq dəri təmin edir.

Yağ istehsalını balanslaşdırır: Sızanaq riskini azaldır.

Dərinə daraldır: Gənc görünüş təmin edir. Soyuq su ilə duş almağın zərərləri aşağıdakılardır:

- Astma və allergik reaksiyaları olanlarda nəfəs darlığına səbəb ola bilər.

- Xroniki ürək xəstəliklərinə səbəb ola bi-

lən

- Qan dövranı sistemində mənfəi təsir göstərə bilər
- Dəriyə təbii yağların azalmasına səbəb ola bilər.
- Çox soyuq su ilə qəbul edildikdə beyində şişlik əmələ gələ bilər.

Qışda soyuq su ilə duş qəbul etmək olarmı?

Qışda soyuq duş qəbul etmək də mümkündür. Bununla belə, bədən istiliyinin saxlanmasına diqqət yetirilməlidir. Soyuq su qışda orqanizmi şoka sala bilər. Buna görə suyun temperaturunu yavaş-yavaş azaltmaq vacibdir. Soyuq duşdan sonra isti paltar geyinilməlidir.

Buz adamı kimi tanınan Wim Hof soyuğa qarşı çıxmağın sirlərini izah edib

Hollandiyada yaşayan və buz adamı kimi tanınan Wim Hof uzun müddətli meditasiya və yoqa məşqlərindən sonra beyninin bədən istiliyini müəyyən qədər təyin edən hissəsini idarə etməyi öyrənib. Nə qədər meditasiya etsəniz də, şübhəsiz ki, bədən bir müddət sonra istilik itirmə həddinə gələcək ki, bu da hipotermiya riski deməkdir. Bununla belə, Wim Hof bu müddəti xeyli gecikdirə bilər.

Hofun fikrincə, hər kəs zehni və bədəninizi düzgün məşq etdikcə, donmadan özünü buza ata bilər. İllərdir oxuduğu zehin nəzarəti və meditasiya kitabları ilə "Soyuq, ən isti dostunuzdur" şüarını mənimsəyən, soyuqluq və qorxu hissindən qurtulan buz adamı ruhlandırıcı və həyat verən nəfəs məşqləri edir. Üstəlik, o, bunu hər kəsin doğru texnika ilə edə biləcəyinə inanır, hətta insanları həvələndirir.

Yoxa çıxanlar, itkin düşənlər: bəs sonra?

Avqustun 30-u Beynəlxalq İtkin Düşmüşlər Günü kimi qeyd olunur

Beynəlxalq günlər, ictimaiyyəti narahat edən məsələlərlə bağlı maarifləndirmək, global resursları səfərbər etmək, bəşəriyyətin bu istiqamətdə nailiyyətlərini qeyd etmək və gücləndirmək üçün bir fürsətdir. Beynəlxalq günlərin mövcudluğu BMT-nin yaranmasından əvvəl olub, BMT onları müəyyən məsələlərlə bağlı məlumatlılığın artırılması istiqamətində təsirli vasitə kimi qəbul edir. BMT-nin Məcburi və ya məcburi itkin düşmüş şəxslər üzrə İşçi Qrupunun əsas vəzifələrindən biri itkin düşmüş hesab edilən ailə üzvlərinin taleyinin və ya harada olmasının müəyyən edilməsində yaxınlarına köməklik göstərməkdir.

Beynəlxalq İtkin Düşmüşlər Günü dünyada minlərlə itkin düşmüş, hərbi meydanında həlak olmuş na-

riskə atacağını düşünürlər.

İnsan hüquqlarının pozulması

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının bülletenində bildirilir ki, itkin düşmüş və ya yoxa çıxmış insanlar faktiki olaraq bütün hüquqlardan məhrumdurlar və tamamilə onları əsir götürənlərin mərhəmətindən asılıdır. Əgər bir adam itkin düşsə və ya yoxa çıxıbsa deməli onun hüquqi şəxs olduğunun tanınması hüququ, şəxsin azadlığı və təhlükəsizliyi hüququ, işgəncəyə və ya digər qədar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamaq hüququ pozulub.

Əgər itkin düşmüş şəxs öldürüldükdə yaşamaq hüququ, fərdilik hüququ, ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququ və məhkəmə təminatları, təzminat və kompensasiya daxil olmaqla, effektiv müdafiə hüququ, yoxa çıxma şəraiti haqqında həqiqəti bilmək hüququ pozulub. İtkin düşəndən sonra həmin insanın yox çıxması ailəsinin də iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların pozulmasına səbəb olur. Onlar da ailənin müdafiəsi və yardımı hüququndan, adekvat həyat səviyyəsi hüququndan, sağlamlıq hüququndan, təhsil hüququndan məhrum qala bilərlər.

tismara məruz qalma ehtimalı artır. Uşaqlar da birbaşa və ya dolayı yolla itkin düşmə qurbanı ola bilərlər. Uşağın yoxa çıxması Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyanın bir sıra müddələrinin pozulmasıdır. Uşağın itkin düşməsi səbəbindən dolayı ilə həm də valideynini itirməsi uşaq hüquqlarının ciddi şəkildə pozulmasıdır.

İtkin düşmüş şəxslərlə bərabər onun qohumları və dostları, ailə üzvləri də əziyyət çəkir. Zərərkənin sağ olub-olmadığını, əgər varsa, harada və hansı şəraitdə saxlandığını, səhhətinin necə olduğunu bilmədən aylarla, illərlə narahatlığa məruz qalırlar. Bu cür vəziyyətlərdə yoxa çıxanın ailə üzvləri özlərinin də təhlükədə olduqlarını, eyni aqibəti yaşaya biləcəklərini və itkinlərinin axtarışının onları daha böyük

məlum şəxslər, tutulub gizli yerlərdə saxlanılan və yaxud gizli edam edilmiş insanların xatirəsinə həsr olunub. Dünyada itkin düşən insanların sayı ilə bağlı dəqiq bir statistika yoxdur. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi müharibələr zamanı itkin düşmüş şəxsləri axtarıb tapmaq, ailəsi ilə kontaktını təşkil etmək kimi bir missiyanı da üzərinə götürüb. Hətta bu təşkilat da dünyada itkin düşmüş insanların dəqiq sayını göstərməyə acizdir.

İtkin düşmək və ya yoxa çıxmaq

İtkin düşmək dünyanın hər hansı konkret bir regionu ilə məhdudlaşmır, bu global problemə çevrilib. Əvvəllər yalnız hərbi vəziyyətlərdə, mafioz həyat tərzli olan ölkələrdə olan yoxa çıxma halları, itkin düşmə vəziyyətləri indi orqan mafiası, rəqabət kimi təsirlərlə də baş verə bilər. Dünyada işinə görə təqib edilən, qaçırılan, itkin düşən çox peşə sahibləri var. Hüquq müdafiəçiləri, zərərkəmişlərin qohumları, şahidlər itkin düşsə, qaçırıla, yoxa çıxırlar. Uşaqların və qadınların itkin düşməsi halı isə çox baş verir. Qadınlar itkin olduqda, onun cinsi is-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Müharibələrin itkinləri

1992-ci ildən Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi itkin ailələrini öz yaxınlarının taleyini öyrənmək istiqamətində dəstəkləyir. Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı itkin düşmüş şəxslərə dair məlumatın bütün ölkədə toplanması və mərkəzləşdirilməsi səylərini davam etdirirdi.

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası işçi qrupunun məlumatına görə, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində 3 967 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatda alınıb. Onlardan 3 959 nəfəri birinci Qarabağ müharibəsində, 8 nəfər isə Vətən müharibəsi və sonrakı dövrdə itkin düşmüş şəxslərdir. Vətən müharibəsi və sonrakı dövrdə itkin düşmüş 8 nəfərdən 2-nin şəxsiyyəti eyniləşdirilib. Hazırda Vətən müharibəsində itkin düşənlərin sayı 6 nəfərdir. I Qarabağ müharibəsində itkin düşən 3 959 nəfərdən 3 193 nəfəri hərbi, 766 nəfər (69 uşaq, 283 qadın, 334 qoca) mülki şəxsdir. İtkin düşən şəxslərdən 3 676 nəfər kişi, 283 nəfər isə qadındır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində 151 nəfər itkin şəhidin şəxsiyyəti müəyyən edilib.

İndiyədək əsir və girovluqdan 1397 nəfər azad edilib. Onlardan 343-ü qadın, 1054-ü kişidir. Dövlət Komissiyasına daxil olmuş materialların təhlili zamanı 553 nəfərin əsir və girovluqda qətlə yetirildiyi və ya müxtəlif səbəblərdən vəfat etdiyi müəyyən edilib. Onlardan 104-ü qadın, 448-i kişidir. 137 nəfərin yalnız adı məlumdur, 74 nəfər isə naməlum şəxslərdir. 1998-ci ildə Rusiya Hərbi Qüvvələrinin Baş qərargahının arxiv materialları əsa-

sında II Dünya müharibəsi zamanı SSRI-nin itkiləri hesablanıb. 4 illik müharibədə sovet ordunun 10 milyon 700 min əsgəri həlak olub. 1941-1945-ci illərdə Azərbaycandan sovet ordusu sıralarına 640 min nəfər səfərbər edilərək cəbhəyə göndərilib. Onların 300 mindən çoxu geri qayıtmayıb, onlardan neçə nəfərinin həlak olması, neçəsinin itkin düşməsi barədə dəqiq siyahısı naməlum qalıb.

İtir, ya könüllü yoxa çıxır?

İtkin düşənlər arasında üstünlüyü evdən qaçan uşaqlar və gənclər təşkil edir. Daxili İşlər Nazirliyi vaxtaşırı bununla bağlı məlumatlar paylaşır, evdən qaçan, itkin kimi axtarıda olan uşaqların, gənclərin tapılaraq ailəsinə təhvil verilməsi barədə məlumatlar açıqlayır. Xüsusilə yeniyetmə yaşlarında evdən qaçan uşaqlar uzun müddət tapılmaya bilər. Bu uşaqların sonrakı taleyi bəzən müəmmal qalır. Bəzi hallarda tapılaraq ailəsinə qaytarılan uşaqların itkin olduğu dövrdə avara həyat tərzini keçirdiyi məlum olur.

Sivil həyatda itkin düşənlərlə bağlı son statistika ötən ilə aiddir. 2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasının ərazisində 997 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi axtarıda olub. Rəsmi məlumata görə, itkin düşmüş şəxslərdən 129 nəfəri 18 yaşadək uşaqlar olub. İtkin düşənlərdən 119 nəfər, o cümlədən 2 uşaq 2023-cü ilin sonuna kimi tapılmayıb. İtkinlərin arasında bütün yaş təbəqəsindən olan vətəndaşlar var. Evdən könüllü gedənlər zorla yoxa çıxmış hesab edilməsə də yetkinlik yaşına çatmayanlar və ruhi problemlili insanlar itmiş hesab edilir. Onların axtarışı aylarla, bəzən də illərlə aparılır.

Lalə Mehralı

İşbazlar ətin çəkisini artırmaq üçün hansı yollara əl atırlar?

MÜTƏXƏSSİS DƏHŞƏTLİ FAKTLAR AÇIQLADI!

“Ətin çəkisini artırmaq üçün istifadə edilən aparatların mövcudluğu ilə bağlı yayılan məlumatlar bəzən sosial şəbəkələrdə diqqət çəkir və istehlakçılar arasında narahatlığa səbəb olur. Müasir dövrdə texnika və texnologiya və bunun əsasında qida sənayesi də sürətlə inkişaf edir. Bu halı fərsət bilən bir çox işbazlar qida hiylələrinə əl atır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Təhlükəsiz qida tədqiqatçısı Asim Vəliyev deyib. Asim Vəliyev sözlərinə belə davam edib: “Ətin çəkisini artırmaq üçün istifadə olunan qida hiylələrindən biri əti su, duzlu su, fosfat və ya digər kimyəvi maddələrlə şişirməkdir. Bu prosesdə xüsusi aparat və iynələr vasitəsilə əti su ilə doldururlar. Su ilə şişirilmiş ətin çəkisi qismən artır və satışa çıxarılır. Fosfatlar suyun ət liflərinə daha yaxşı bağlanmasına kömək edir, nəticədə ət özündə daha çox suyu saxlayır. Bu üsul ətin çəkisini təxminən 10-20% artırmaq üçün istifadə olunur.

Bu proses nəticəsində ətin təbii tərkibi dəyişir və içindəki natrium səviyyəsi arta bilər. Həmçinin, bu cür məhsulların saxlanma müddəti də uzadılır, amma eyni zamanda onların keyfiyyəti ilə bağlı narahatlıqlar mövcuddur. Ətin çəkisini artırmaq üçün istifadə olunan digər maddələrə qarışıq jelatin, nişasta, soya proteinləri, bəzən polifosfatlar daxildir. Bu kimyəvi maddələr ətin içində daha çox suyu saxlayaraq çəkisini artırır. Bu cür üsulların geniş yayılması istehlakçılarda ciddi narahatlıq doğurur. Çünki ətin içində qalan əlavə su və kimyəvi maddələr, ətin keyfiyyətini azaldır. Həmçinin sağlamlığa zərərli ola bilər. Zənn etmirəm ki, halha-

zırda ölkəmizdə bu kimi qida hiylələri olsun. Hələ bunun üçün zərurət və zəmin yoxdur. İstehlakçılar ətin təbii və keyfiyyətli olduğunu təmin etmək üçün güvəndikləri satış yerlərindən alış-veriş etməlidirlər. Keyfiyyət sertifikatları olan məhsullara üstünlük vermək və mənşeyini bilmək vacibdir. Ətin rəngi, teksturası və qoxusu da onun təbii olub-olmadığını müəyyən etməyə kömək edə bilər. Bununla belə, istehlakçılar bu cür ət məhsullarını alarkən diqqətli olmalıdırlar”.

Ayşən Vəli

“Formula 1”-ə görə bu küçələrdə nəqliyyatın hərəkəti məhdudlaşdırılacaq

Bakıda keçiriləcək “Formula 1” üzrə Azərbaycan Qran-prisi ilə əlaqədar lojistik əməliyyatların həyata keçirilməsi məqsədilə sentyabrın 7-də, gecə saat 01:00-dan etibarən Puşkin küçəsinin Üzeyir Hacıbəyov küçəsi və Neftçilər prospekti ilə kəsişməsindən olan hissəsi nəqliyyatın hərəkəti üçün məhdudlaşacaq. Bu barədə SİA-ya Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətindən məlumat verilib. Məhdudiyet tədbirin sonundakı davam edəcək. Nəqliyyatın İdarəetmə Planına əsasən, Bakı Şəhər Halqasının keçdiyi küçələr və trekin əhatə etdiyi ərazilər sentyabrın 9-da, gecə saat 01:00-dən etibarən nəqliyyatın hərəkəti üçün bağlı olacaq. Hərəkət 17 sentyabr, səhər saat 8:00-dan etibarən bərpa olunacaq.

Nəqliyyatın hərəkət məhdudiyəti 3 zonada tətbiq ediləcək. Birinci zona yarış halqasının əhatə etdiyi İçərişəhər ərazisi, ikinci Azadlıq meydanı və onun yaxınlığında yerləşən digər küçələr, üçüncü zona isə BMT-nin 50 illiyi küçəsini keçdiyi ərazidir. Yarışın keçirildiyi müddətdə qeyd olunan ərazilərə nəqliyyatın giriş-çıxışı üçün “Yaşayış Yerinə Giriş İcazəsi” veriləcək. Qeyd olunan sənədi paylaşma məntəqələrinə yaxınlaşaraq, həftənin bazar ertəsindən, cümə gününə kimi, saat 10:00-dan 17:00-dək əldə etmək mümkündür.

“Polat Alemdar”ın son görünüşü sosial mediada trend mövzusu olub

“Kurtlar Vadisi” serialındakı “Polat Alemdar” obrazı ilə böyük şöhrət qazanan Necati Şaşmazın son görünüşü sosial mediada trend mövzusu olub. SİA Türkiyə mətbuatına istinadən xəbər verir ki, “Kurtlar Vadisi” serialında əfsanəvi “Polat Alemdar” obrazını canlandıran Necati Şaşmaz serial bitdikdən sonra tənha yaşamağa üstünlük verib. Necati Şaşmaz bir müddətdir “Kurtlar Vadisi” üçün hazırladığı seriyaları desə də, serial yenidən çəkilməyib. “Kurtlar Vadisi”nin “Polat Alemdar”ı, ictimaiyyətdən uzaq yaşayan Necati Şaşmazın son versiyası sosial mediada trend mövzusu olub.

Necati Şaşmazın son görünüşünə “Qardaş, dön”, “Yaşlısan, Polat”, “Kral serialı ne oldu”, “İllər acımadı” kimi şərhlər edilib.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700